

Az önkéntes környezetvédelmi megállapodások bevezetése Magyarországon

Összefoglaló a Környezetvédelmi Alap Célfeladat közcélú G keretének támogatásával lebonyolított kutatási projektről

(KAC azonosító szám: 044179-01/2001)

A projekt irányítója:

Környezettudományi Központ

A kutatásban közreműködött:

Speeding
KÖRNYEZETVÉDELMI DIVÍZIÓ

RADECO
Tanácsadó Iroda

Budapest, 2002. október

Előszó

Az önkéntes megállapodások magyarországi bevezetésének lehetőségét és részletes feltételeit vizsgáló, a KAC 2001. évi G-keretének támogatásával lebonyolított kutatási projekt lezárásaként készített tanulmányt tartja kezében az olvasó. A projekt során intenzív kommunikációt sikerült megindítani az önkéntes megállapodások témájáról. 2002 márciusában megrendezésre került egy szakmai fórum, amelyen a gazdálkodó szervezetek, a környezetvédelmi hatóságok, a környezetvédelmi civil szervezetek és a tudomány képviselői nagy számban vettek részt. 2002 őszén sor került egy szűkebb körű szakmai kerekasztal-rendezvény lebonyolítására is a Környezettudományi Központban. A két esemény között eltelt időben pedig a projektben közreműködő kutatók igyekeztek feltárni az önkéntes megállapodások magyarországi bevezetésének lehetőségeit, az alkalmazás részletes feltételeit, továbbá az érdekeltek fő csoportjainak elvárásait ezzel kapcsolatban. Munkájuk eredményének összefoglalását tesszük közzé ebben a tanulmányban.

Köszönetet mondunk mindazoknak, akik észrevételeikkel, tanácsaikkal hozzájárultak projektünk sikeréhez, külön is az alábbiakban felsorolt szakmai támogatóinknak, akik az Önkéntes megállapodások kerekasztalának tagjaiként, illetve a 2002. márciusi szakmai fórum közreműködőjeként –továbbá igen értékes tanácsaikkal– segítették munkánkat:

Dr. Bándi Gyula tanszékvezető egyetemi tanár,
Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Bogdányiné dr. Mészáros Ágnes igazgató
Felső-Tisza-vidéki Környezetvédelmi Felügyelőség

Dzubay László környezetvédelmi bizottsági titkár,
Magyar Gyáriparosok és Munkáltatók Országos Szövetsége

Fleischer Tamás tudományos főmunkatárs,
MTA – Világgazdasági Kutatóintézet

Hibbeyné Joó Márta főtanácsos,
Gazdasági Minisztérium

Nemeskéri Róbert, programvezető, Business and Environment Program,
Regional Environmental Centre (REC)

Oroszlány Jánosné főtanácsos, Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium,
Hulladékgazdálkodási és Környezettchnológiai Főosztály

Tóth Gergely, ügyvezető igazgató,
Környezettudatos Vállalatirányítási Egyesület (KÖVET)

Székely Anna, ügyvezető igazgató,
Környezetvédelmi Gyártók és Szolgáltatók Szövetsége

Dr. Varga Pál főosztályvezető,
Környezet- és Természetvédelmi Főfelügyelőség

Zilahy Gyula ügyvezető igazgató,
Tisztább Termelés Magyarországi Központja

*Köszönetet mondunk ezen felül **Dr. Kemény Attilának**, a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium közigazgatási államtitkárának azért, hogy elvállalta az önkéntes megállapodásokról 2002 márciusában rendezett szakmai fórum védnökségét.*

A projekt közreműködői:

Dr. Éri Vilma, projektvezető (Környezettudományi Központ)
Joost Kingma (SPEEDING Kft.)
Radványi András (RADECO Tanácsadó Iroda)

Rövid összefoglalás

Mivel Magyarország az Európai Unióhoz történő csatlakozás küszöbére érkezett és az ebből eredő jogszabály-alkotási feladatok zömének –többek között a környezetvédelem szabályozása vonatkozásában is– már eleget tett, **érdemes immár azon gondolkodni, hogyan tud majd az ország és annak gazdasága a számos új követelménynek a gyakorlatban megfelelni.** Nem mellékes továbbá az sem, hogy a várhatóan –és remélhetőleg– tartós növekedési pályán maradó gazdaság környezeti teljesítményét hogyan, milyen eszközök, eljárások alkalmazásával lehet fokozatosan javítani oly módon, hogy a GDP folyamatos növekedése ne járjon együtt a környezetterhelés jelenlegi szintjének emelkedésével.

A magyar ipari vállalatok és más gazdálkodók körében –a nemzetközi trendeknek megfelelően és a volt szocialista országok között kiemelkedő mértékben– az elmúlt 5-6 évben **jelentős teret hódítottak az önkéntes környezeti menedzsment eszközök,** elsősorban a **környezetközpontú irányítási rendszerek.** Ugyanakkor a gazdasági szereplők önkéntes vállalásaira építő egyéb módszerek alkalmazására, így az **önkéntes környezetvédelmi megállapodások** kötésére sem került még sor hazánkban.

Jelenleg is **számos olyan terület kínálkozik, amelyen az önkéntes megállapodások alkalmazhatóak lennének.** Bizonyos esetekben a jogszabályok nem adnak kellő eligazítást egy-egy környezeti probléma kezelésére, máskor olyan szabályozást tartalmaznak, ami –amellett, hogy környezeti érdekeket véd– gazdasági-társadalmi érdekekkel ütközik. Vannak olyan estek is, ahol a jogszabályoknak mindenben eleget tevő vállalatok környezeti teljesítményének további fejlesztése lenne lehetséges akkor, ha az államnak volna eszköze (pl. 'szerződés-kötési joga') plusz követelményeket támasztani az élen járókkal szemben. Ezenkívül makro-szinten is van lehetőség (sőt, több konkrét kezdeményezés is) az önkéntes megállapodások létrehozására, akár ágazati, akár regionális vagy más szerveződés alapján.

A Környezettudományi Központ által lebonyolított projekt során sokirányú szakmai kommunikáció indult meg az önkéntes megállapodások tárgyában. A megrendezett konferencián és szakmai kerekasztal-beszélgetésen, az elvégzett kérdőíves felmérés során és a kutatók személyes interjúi révén **az összes potenciálisan érintett érdekcsoport véleményéről, elvárásairól árnyalt, részletes képet sikerült alkotni.** Ennek legfőbb üzenete az, hogy mindegyik érintett csoport szükségesnek tartja az önkéntes megállapodások bevezetését Magyarországon és számos alkalmazási lehetőséget tartanak elképzelhetőnek. Konszenzus mutatkozik abban is, hogy ennek előfeltétele az új eszköz használatának jogi megalapozása. Egyéb kérdésekben már vannak nézetkülönbségek az érdekeltek között, de ezek nem áthidalhatatlanok.

Az önkéntes megállapodások jogi alapját egy –lehetőleg kormány szinten kiadandó– külön rendelet jelenthetné, amelyben mindenre kiterjedően szabályozni kell az új eszközzel kapcsolatos eljárásokat. Figyelembe kell venni, milyen célra kívánjuk alkalmazni, meg kell adni a megállapodások kötésére jogosultak körét, követelményeket kell megfogalmazni a megállapodások monitoringjára vonatkozóan és a szankcionálás kérdésében. **Szükséges továbbá az is, hogy ez a rendelet megfelelően illeszkedjen a jogi környezetbe:** ezt a környezet védelméről szóló törvény és az államigazgatási eljárás általános szabályairól szóló törvény megfelelő módosításával lehet elérni.

A szerzők a jogszabály-alkotás mellett további konkrét cselekvésekre is javaslatot tesznek a tanulmány végén, amelyek közül **kiemelhető a megállapodások hazai bevezetésének feladatait koordináló testület felállítása,** illetve a **minta-megállapodások kidolgozása** néhány különböző területen. A kísérletek közül **prioritást az egységes környezethasználati engedély megszerzését nehezen megoldható feladatként megélő vállalatoknak segítséget nyújtó megállapodások** kapjanak. Ezen túlmenően az EMAS bevezetését tervező, jól teljesítő vállalatok, illetve –makro-szinten– egyes ágazatok (vagy akár egyes régiók) környezethasználói lehetnek a megkötendő minta-megállapodások 'alanyai'. A cselekvési terv fontos része még a megállapodások megalkotásában részt vevő vállalati, hatósági és civil szervezeti képviselők felkészítése az új eszköz használatára.

Tartalom

1	<i>Bevezetés</i>	5
2	<i>Az önkéntes megállapodások aktualitásának indoklása és a kapcsolódó tapasztalatok</i>	9
2.1	A vállalatok környezeti teljesítésének továbbfejlesztése (meglévő környezetirányítási rendszerek, illetve az EMAS alapján)	9
2.2	Áthidalásra szoruló helyzetek	11
2.3	Hagyományos eljárásokkal nem kezelhető, "kilátástalan" helyzetek	13
2.4	Jogilag nem szabályozott helyzetek	13
2.5	Makro-szintű (ágazati) egyeztetési folyamatok	14
2.6	Makro-szintű, ágazatok közötti, valamint regionális integrált együttműködés	15
3	<i>Az érdekeltek legfontosabb csoportjainak elvárásai az önkéntes megállapodásokkal kapcsolatban</i>	16
3.1	Kérdőíves felmérés	16
3.2	Az önkéntes megállapodások legvalószínűbb változatainak rövid áttekintése az érdekelt felek elvárásainak tükrében	24
4	<i>Szemponatok az önkéntes megállapodások jogi szabályozásához</i>	27
4.1	Az érintettek köre	27
4.2	Tárgyi hatály	27
4.3	Illeszkedés a meglévő jogszabályokhoz	30
5	<i>Cselekvési terv az önkéntes megállapodások bevezetésének gyakorlati előkészítésére</i>	31
	<i>Felhasznált irodalom</i>	33
	<i>MELLÉKLET</i>	34
	A felmérések során használt kérdőívek	35

1 Bevezetés

Magyarországnak az Európai Unióhoz történő csatlakozása –amely immár kézzel fogható közelségbe került– a környezetvédelem területén is igen jelentős feladatokat jelentett mostanáig és jelent még jó néhány évig. A környezetvédelmi jogharmonizáció "könnyebbik részét" már jelentős százalékban sikerült teljesíteni: számos új jogszabály került megalkotásra, amelyek az európai uniós direktíváknak megfelelő szabályozást tartalmaznak. A felzárkózási folyamat neheze azonban ezután következik: a harmonizált jogszabályokat az összes magyar gazdálkodónál végre kell hajtani. A végrehajtás során lényegében minden magyar jogi és természetes személy érintett: az ipari, a mezőgazdasági, a közlekedési, a kereskedelmi és egyéb szolgáltató ágazatokhoz tartozó vállalatok, az önkormányzatok, a lakosság.

Ebben az igen sokrétű folyamatban számos elvárásnak kell (vagy legalábbis kellene) megfelelni. **Először** is létezik egy igen konkrét elvárás az Európai Unió és annak jelenlegi tagországai részéről a harmonizációs folyamat következetes végigvitelére, az EU-konform jogi előírások maradéktalan bevezetésére (természetesen figyelembe véve a derogációkat). A közös európai piacon alapvető gazdasági-versenypolitikai követelmény, hogy egyetlen tagország termelői sem kerülhetnek versenyelőnybe azáltal, hogy a többiekénél enyhébb munkaügyi, biztonsági vagy éppen környezetvédelmi normákat alkalmaznak. Éppen ezért az Európai Unió nem fogja megengedni, hogy "kibújjunk" azon kötelezettségek teljesítése alól, amelyek a versenyegyenlőséget befolyásolják. Másfelől Magyarországon él egy igen erős "vágy a megfelelésre", vagyis az a nézet, hogy akkor érezhetjük magunkat igazán európainak, ha az EU előírásainak maradéktalanul eleget teszünk. Külső és belső kényszer is tehát az, hogy az EU-követelményeknek megfeleljünk.

A csatlakozási folyamat során felmerülő **másik** igen fontos szempont –amiről talán kevesebb szó esik, pedig valószínűleg az elsónél is fontosabb–, hogy az elvárások teljesítéséért tett erőfeszítések közben a magyar ipar és a többi gazdasági ágazat versenyképessége megmaradjon; az ország működőképessége és gazdasági ereje ne szenvedjen csorbát, sőt –ha lehetséges– pozitív változások játszódjanak le a csatlakozást követő években.

Harmadszor pedig: miközben az EU-elvárásoknak megpróbálunk megfelelni és egyidejűleg erőfeszítéseket teszünk a magyar ipar és mezőgazdaság versenyképességének megőrzése (esetleg fokozása) érdekében, nem szabad engednünk, hogy a környezetvédelmi érdekek másodlagossá degradálódjanak (bizonyos értelemben ez nem is lehetséges, hiszen eddig még soha nem voltak elsődlegesek ebben az országban). A gazdasági felzárkózás során az ország GDP-jével nem növekedhet egyenes arányban a környezet terhelésének mértéke. Ez ugyanis nyilvánvalóan az anyagi jólét fokozódásával egyidejűleg romló életminőséget tenne lehetővé a magyar állampolgárok számára.

A fenti 3 szempontot –az ország EU-csatlakozásával, illetve annak gazdasági és környezetvédelmi hatásaival összefüggésben– úgy összegezhetjük: jelenleg és az elkövetkező néhány évben Magyarországon elsőrendű cél kell hogy legyen az EU-elvárások teljesítése a gazdaság versenyképességének és a környezet állapotának megőrzése, sőt lehetőleg minél jelentősebb mértékű javítása mellett.

Mindez nem lesz egyszerű feladat: sok esetben újszerű megoldások, innovatív módszerek alkalmazása válik szükségessé – más területekhez hasonlóan – a környezetvédelemben is. A Magyarországon eddig domináns merev normákkal történő szabályozást részben fel kell hogy váltsa, ki kell hogy egészítse az új szemléletet megtestesítő "lágyabb" szabályozóeszközök alkalmazása. Ezek feltétlenül szükségesek ahhoz, hogy a 'megosztott felelősség' európai elve (lásd: EU 5. Környezetvédelmi Akcióprogramja) a magyarországi környezetvédelemben is valósággá váljék. A megosztott felelősség koncepciójának elfogadása azt (is) jelenti, hogy az állam nagyobb mértékben támaszkodik az állampolgárok, a civil szervezetek és a gazdálkodó szervezetek kezdeményezéseire, önkéntes aktivitására.

A magyar vállalatok körében az elmúlt néhány esztendőben (kb. a 90-es évek közepétől kezdődően) jelentős teret hódítottak az **önkéntes környezeti menedzsment eszközök**. Ezek az önszabályozás –piaci igényekre történő válaszként megjelenő– mechanizmusai, illetve kezdeményezései, amelyek nemzetközi minták, standardok alapján jelentek meg a magyar gazdaságban. A legelterjedtebb ilyen önkéntes környezeti menedzsment eszköz a **környezetközpontú irányítási rendszer (KIR)**, amelyet az 1996 óta eltelt 6 év során több mint 300 gazdálkodó szervezet vezetett be és tanúsított, elsősorban a nemzetközi ISO 14001 szabvány, azaz az MSZ EN ISO 14001:1997 magyar szabvány szerint (349 szervezet szerepel a KÖVET nyilvántartásában¹ – a 2002. május 6-án frissített adatok szerint). Lényegesen kevesebb vállalat rendelkezik az európai uniós EMAS-előírásoknak megfelelő rendszerrel (a KÖVET EMAS-t népszerűsítő kiadványa 4 céget említ)², amely több elvárást támaszt a rendszert bevezető szervezetekkel szemben.

Néhány vállalatnál találkozhatunk már az ISO 14000-es szabványsorozat más szabványainak –vagy legalábbis az ezekben foglalt környezeti menedzsment eszközöknek– az alkalmazásával is, például a környezeti teljesítményértékelés bevezetésével (ISO 14031) vagy a termékek életciklus-elemzésével (ISO 14040-43 szabványok). Számos cég (2001-ben már minimum 15-20 vállalat) készít ma már éves **környezeti jelentést**, amelyben – változó mélységben és tartalommal– a tevékenységének környezeti vonatkozásait, az ezeket jellemző fontosabb adatokat mutatja be tulajdonosai, részvényesei, üzleti partnerei és a szélesebb közvélemény számára.

Mindezek az önkéntes, sehol elő nem írt, tehát nem kötelezően bevezetendő (kivéve esetleg egyes külföldi tulajdonú magyar cégek felé az anyavállalataiktól érkező "utasításokat") környezetvédelmi eszközök, eljárások az ezeket alkalmazó szervezeteknek komoly költségeket jelentenek, nem kevés erőforrást és szellemi kapacitást igényelnek. Az önkéntes menedzsment eszközökre tehát sok gazdálkodó szervezet nagyon sokat áldoz.

Az Európai Unió országaiban –és a világ más fejlett országaiban, például az Egyesült Államokban, Kanadában, Ausztráliában is– azonban az *önkéntesség* még jelentősebb szerepet játszik a gazdasági tevékenység környezeti hatásaiból eredő problémák kezelésében, illetve ezen problémák egy részének megelőzésében. Léteznek iparági magatartási kódexek, **önkéntes kötelezettségvállalások**, amelyek bizonyos szennyezőanyagok mennyiségének csökkentését, az energiahatékonyabb termelést, egyes veszélyes anyagok kiváltását vagy más környezeti vállalást tartalmaznak. Az ipar, illetve más gazdasági ágak (mezőgazdaság, közlekedés, kereskedelem, szolgáltatások) ilyen jellegű kötelezettségvállalásai lehetnek egyoldalú deklarációk, illetve lehetnek olyan megállapodások is, amelyekben szerepel egy (vagy több) másik fél is, jellemzően az állam vagy az azt képviselő valamilyen hatóság.

¹ Elérhető: <http://www.kovet.hu>

² EMAS 2001 – Egyszerűen, Környezettudatos Vállalatirányítási Egyesület, Budapest, 2001.

Ezek az **önkéntes megállapodások** (v. tárgyalásos megállapodások)³ tehát egy vagy több gazdálkodó szervezet és az államot reprezentáló valamely szerv (és esetenként további – például civil– szervezetek) között jönnek létre valamilyen környezetvédelmi vállalás írásos rögzítésével. A vállalás vonatkozhat valamely szennyezőanyag (vízbe, levegőbe, talajba, talajvízbe történő) kibocsátásának meghatározott mértékű csökkentésére, egyes hulladékfajták mennyiségének csökkentésére és/vagy a hulladékok újrahasznosítási arányának növelésére, a gazdasági tevékenység energia-hatékonyságának növelésére vagy a felhasznált energia-mennyiségben belül a megújuló energiaforrásokból származó energia részarányának növelésére, továbbá bármilyen egyéb –a felek által fontosnak elismert– környezeti tényezőre, eljárásra vagy technológiára.

Némiképp tovább finomítva az önkéntes környezetvédelmi megállapodások definícióját, szükségesnek látszik, hogy az ilyen megállapodást aláíró felek kiléte alapján, illetve –ezzel szoros összefüggésben–a megállapodások tárgyi hatálya alapján 2 fő esetet különböztessünk meg. Ezeket a jelen dolgozatban **mikroszintű**, illetve **makroszintű** megállapodásként fogjuk említeni, és az alábbiakban mindkettőre pontos definíciót adunk.

1. definíció : Mikroszintű önkéntes megállapodás

Egy gazdálkodó szervezet és a szervezet környezeti teljesítésében érdekelt állami szerv/hatóság között létrejött megállapodás, amely a szervezet bizonyos környezetvédelmi vállalásait rögzíti, cserében olyan előnyökért, amiket a szervezet a megállapodás nélküli állapothoz képest élvezhet.

Megjegyzések:

1. *A két félen kívül a megállapodásnak további aláírói is lehetnek (pl. civil szervezet, önkormányzat).*
2. *A megállapodás legcélszerűbb formája jogi értelemben a 'közigazgatási szerződés' lehet.*

2. definíció: Makroszintű önkéntes megállapodás

Gazdálkodó szervezetek egy csoportja, vagy az ezeket képviselő szervezet és ezen szervezetek környezeti teljesítésében érdekelt állami szerv/hatóság között létrejött megállapodás, amely a szervezetek bizonyos környezetvédelmi vállalásait rögzíti, cserében olyan előnyökért, amiket a szervezetek a megállapodás nélküli állapothoz képest élvezhetnek.

Megjegyzések:

1. *A gazdálkodó szervezeteken és az államot képviselő szerveken kívül a megállapodásnak további aláírói is lehetnek (pl. civil szervezet(ek), önkormányzat(ok)).*
2. *A csoport lehet egy iparághoz vagy más gazdasági ághoz tartozó szervezetek összessége, de lehet regionális vagy más alapon szerveződő csoportosulás is.*

1. ÁBRA: Az önkéntes megállapodások két alaptípusának definíciója

³ Az angol szakirodalomban a leggyakoribb elnevezések: "voluntary agreement", "environmental agreement", "covenant"; előfordul még: "negotiated (environmental) agreement"

Jelentésünk további részében a fenti definíciók figyelembe vételével elemezzük a mikroszintű és a makroszintű önkéntes megállapodások sajátosságait, illetve magyarországi alkalmazásuk lehetőségeit. Amikor egyszerűen csak 'önkéntes megállapodás'-ként használjuk a fogalmat, akkor –általában mind a két típusra gondolunk.

2 Az önkéntes megállapodások aktualitásának indoklása és a kapcsolódó tapasztalatok

A jelenleg átdolgozás alatt álló 1957. évi IV. törvény ("Az államigazgatási eljárás általános szabályairól") egyik jelentős változásának ígérkezik a közigazgatási szerződések szabályozásának megjelenése. Ez a tény annak a szemléletváltozásnak a jele, amelynek során az állami szervek, a hatóságok már nem kizárólag 'hatóságként' lépnek fel az ügyfelekkel szemben, hanem –felismerve, hogy az állami (társadalmi) érdekek más módon is képviselhetők– immár akár egyrangú partnerként is kezelhetik őket, s így köthetnek különféle megállapodásokat, szerződéseket. A környezetpolitikában különlegesen hasznos lehet ez az új eszköz, mert általa a környezetvédelemben alapvetőnek vélt *megosztott felelősség elve*, valamint az *együttműködés elve* egyre inkább gyakorlattá válhat, és a nem állami szervezetek is a korábbiaknál jobban hozzájárulhatnak a környezeti problémák megoldásához.

A 2002. márciusi konferencián és az azt követő felmérések során felmerült számos olyan, jelenleg a gyakorlatban előforduló, de egyben nem megfelelően megoldott vagy előre látott helyzet, amelyben –az esetleg közigazgatási szerződés formájában megkötött– önkéntes megállapodások segítséget jelenthetnének. Ezen esetek szisztematikus feldolgozására a későbbi fejezetekben kerül sor, amikor közelebbről megismerjük majd az adott esetekben az érintett felek érdekeit, nézőpontjait, valamint azokat a tényezőket, amelyeket véleményünk szerint célszerű figyelembe venni az önkéntes megállapodások fő kritériumainak jogszabályban való rögzítésekor és további intézkedések kivitelezésékor. Ebben a fejezetben, hazai gyakorlati példákat és külföldi tapasztalatokat egyaránt használva, bemutatunk néhány alkalmasnak látszó területet az önkéntes megállapodások bevezetésére.

2.1 A vállalatok környezeti teljesítésének továbbfejlesztése (meglévő környezetirányítási rendszerek, illetve az EMAS alapján)

Jelenlegi környezetirányítási rendszerek

Az önkéntes környezetirányítási rendszerek (KIR-ek), amelyek mára igencsak elterjedtek Magyarországon (főként a független tanúsításra is alkalmas ISO 14001 szabvány alapján), ösztönzik a vállalatokat a környezettudatos irányítás alkalmazására, illetve a környezeti teljesítményük javítására. Azonban kár lenne tagadni, hogy ezek a rendszerek –mivel a vállalatok által saját maguk számára kidolgozott célok, előirányzatok és programok minősége nem ellenőrizhető– nem feltétlenül felelnek meg a hatóságok elvárásainak, illetve általában az állam által képviselt (társadalmi) szempontoknak. Ugyanakkor a KIR logikája egy szervezetnél ("ha jól csinálják") kitűnően használható a környezeti teljesítés javítására, ezért elég kézenfekvőnek tetszik, hogy –a jövőben– érdemes lenne megteremteni az önkéntes megállapodások kötésének lehetőségét a KIR-t működtető vállalatokkal.

Magyarországon jelenleg (2002 nyári adatok szerint) kb. 300-400 vállalat rendelkezik az ISO 14001 szabvány szerinti tanúsítással. Az önkéntes vállalati környezeti menedzsment eszközök alkalmazói körében a tanúsított KIR-rel rendelkezők száma még messze

megelőzi azon cégek számát, amelyek (éves) környezeti jelentéssel rendelkeznek vagy egyéb elismert önkéntes környezeti menedzsment eszközt alkalmaznak. Ez alapján –bár például a jelentés kiadására vállalkozó cégek is számításba vehetők– igazából a KIR működtetése jelenthet valódi támpontot arra vonatkozóan, hogy a gazdálkodó szervezetek mely köre lehet alkalmas az önkéntes megállapodások megkötésére a környezeti teljesítményének javítása céljából.

Külföldi tapasztalatok alapján egyértelmű, hogy a cél-orientált környezetpolitikai rendszerek (amelyekben az önkéntes megállapodások jelentős szerepet játszanak) segíthetik a vállalatokat környezeti teljesítésük tervezhető javításában. Bizonyos feltételek megléte esetén megvalósítható, hogy a gazdasági és a környezeti érdekek együttes mérlegelése mind a környezeti állapot, mind a vállalatok gazdasági helyzete szempontjából hasznokat eredményezzen. Másképpen fogalmazva: az a fajta környezetvédelmi politika, amely célok alapján irányított, sok esetben hatékonyabbnak bizonyul, mint a hagyományos hatósági eljárások alapját képező normaállítás.

Hollandiában például az ágazati önkéntes megállapodásokból levezetett vállalati környezetvédelmi célkitűzések alapján a megállapodásokban részt vevő vállalatok 'keret-engedély'-re jogosultak, ami azt jelenti, hogy velük szemben nem a normák felállítása, hanem a termelési folyamatok, az alkalmazott technológia paraméterei és a jövőbeni környezetvédelmi beruházások ütemezése a lényeges szabályozási szempontok. Mindez az adott vállalatok környezetvédelmi programjában testesül meg.

A Magyarországon már működő vállalati környezetirányítási rendszerek egy cél-orientált környezetpolitika úttörő kezdeményezésének tekinthetők. A jövőre nézve célszerűnek tűnik a további ebben az irányban tett lépéseket támogatni, a vállalatokat és a hatóságokat megismertetni ezzel a korszerű, előremutató szemlélettel és ösztönözni az ilyen eszközök kipróbálását, bevezetését.

EMAS

A hamarosan Magyarországon is bevezetendő EMAS-rendszer elvileg nagyon alkalmas lehet a környezetvédelmi célok üzletszerű megközelítésére. A rendszerhez csatlakozó vállalatok saját maguk által kidolgozott és fenntartott monitoring-rendszere alkalmas lehet arra, hogy a hatóságok ellenőrzési feladatainak egy részét esetleg ki tudja váltani. A relatíve 'szigorú' rendszerből (a jogi megfelelés alapkövetelmény) adódik, hogy ezek a vállalatok mindenképpen a jogszabályi előírásokon túlmenő teljesítményt nyújtanak, amit az engedélyezések és más hatósági eljárások során 'jutalmazni' lehet.

<i>KIR</i>		<i>KIR</i>		(1) kezdeti állapotfelmérés elvégzése
<i>az</i>	=	<i>az</i>	+	(2) jogszabályi megfelelés igazolása
EMAS <i>szerint</i>		ISO 14001 <i>szerint</i>		(3) környezeti nyilatkozat készítése, hitelesítése, publikálása

2. ÁBRA: A Környezetirányítási rendszerek (KIR) közötti lényegi különbség

Az EMAS minden remény szerint Magyarország leginkább progresszív önkéntes környezetirányítási rendszere lesz, nem utolsó sorban azért, mert az állami szervek fontos szerepet játszanak az akkreditációs folyamatban, a szervezetek regisztrációjában és az egész rendszer működtetésében. Az EU EMAS-rendeletének automatikus átvételén túlmenően a bevezetés menetét minden EU-tagországnak kötelessége jogszabályban rögzíteni. A magyar EMAS-rendelet tervezete jelen pillanatban előterjesztés előtt van.⁴

Maga az EMAS szerinti környezetirányítási rendszer bizonyos esetekben akkor is vonzó lehet a vállalatok számára, ha nem kívánják magukat regisztráltatni (például költség-takarékossági szempontok miatt). Az ilyen fajta EMAS-alkalmazást 'kvázi-EMAS'-nak nevezhetjük, mivel a vállalat tartalmilag minden tekintetben igyekezik megfelelni az előírásnak, de nem regisztráltatja magát. Ezek a szervezetek a hatóságokkal való kapcsolattartás során alapozhatnának a környezetirányítási rendszerük működtetéséből adódó eredményekre, környezeti nyilatkozatukban szerepeltethetnék mindazokat az adatokat, amelyekre az adatszolgáltatási kötelezettségük kiterjed. Ez a kvázi-EMAS bevezetés egyfajta bizalomkeltő eszközként funkcionálhatna, melynek segítségével a hatósággal való viszony egyszerűbb lenne. A hatóság oldaláról nézve az EMAS elveit betartó vállalat jó partner lehet, akivel "öröm együttműködni" (*ellenőrzési szükséglet csökkenése, vállalati monitoring-rendszer a környezeti teljesítmény főbb mérőszámaira, átfogó környezeti nyilatkozat rendszeres elkészítése, stb.*).

Arra vonatkozóan, hogy milyen feltételekkel és milyen következményekkel alakítható ki a fent vázolt **vállalat – hatóság** együttműködés, ha egy vállalat elkötelezi magát az EMAS szerinti környezetirányítási rendszer kidolgozására, többek között az önkéntes megállapodások nyújthatnak segítséget.

2.2 Áthidalásra szoruló helyzetek

Az európai uniós jogharmonizáció folyamatában számos új jogszabály született az elmúlt néhány évben, és ez a folyamat még nem ért teljesen véget. Az új rendelkezések sok esetben szigorúbb, nehezebben betartható követelményeket támasztanak a környezethasználókkal szemben, mint az eddigiek. Vannak területei a környezetvédelmi joganyagunknak, ahol csak kisebb átrendeződés történt (pl. veszélyes hulladékokra vonatkozó reguláció), máshol –mint pl. a levegőtisztaság-védelem és a felszín alatti vizek védelme terén– nagyobb változások voltak/vannak. Ezen kívül megjelentek a szabályozórendszerben teljesen új elemek is, amelyek néha radikálisan más megközelítést tartalmaznak, mint az eddig használt eljárásaink. E típusba sorolható –lényegéből adódóan– az **egységes környezethasználati engedélyezés** szabályozása (az IPPC direktíva előírásai nyomán), amely a korábbi, az egyes környezeti elemek önálló védelmére összpontosító szemlélet helyett valóban integrált környezetvédelmi szemléletet fog meghonosítani nálunk is.

Az IPPC és más új követelmények esetében ráadásul igen rövid idő áll a magyar gazdálkodó szervezetek rendelkezésére a teljes megfelelés elérésére. Jelenleg még sok vállalatnál nem is igazán ismerik az új rendeleteket, máshol pedig –például a KIR-t működtető szervezeteknél, ahol folyamatosan követik a jogszabályi változásokat–, csak a "fejüket kapkodják" a vezetők és a környezetvédelmi megbízottak az új előírások láttán. Nyilvánvalóan látszik tehát, hogy sok ágazatban –és az egységes környezethasználati

⁴ *Előterjesztés a Kormány részére a szervezetek környezetvédelmi vezetési és hitelesítési rendszerben (EMAS) való részvételéről. Budapest, 2002. szeptember. Forrás: <http://www.ktm.hu>*

engedély megszerzésére kötelezett iparágak biztosan ide tartoznak⁵–, komoly kihívást jelent majd az új követelmény-rendszernek való teljes megfelelés a rendelkezésre álló idő alatt.

1. Energiaipar	2. Fémek termelése és feldolgozása
3. Építőanyag-ipar	4. Vegyipar
5. Hulladékkezelés (radioaktív hull. kivételével)	6. Papíripar
7. Textilipar	8. Bőripar
9. Élelmiszeripar	10. Állati anyagok feldolgozása
11. Nagy létszámú állattartás	12. Gépipar, fémfeldolgozás
13. Bányászat	14. Egyéb létesítmények

3. ÁBRA: Az egységes környezethasználati engedélyhez kötött tevékenységek listája
(Forrás: a 193/2001. Korm. rendelet 1. számú melléklete)

Az IPPC-implementáció első körében a rendelet hatálya alá eső vállalatoknak egy viszonylag szűkebb csoportja érintett csak, a (megtévesztő szóhasználat) "kiemelten kezelendő létesítményeknek" titulált kör, akiknek 2003. január 1-ig meg kell felelniük az integrált engedélyben foglaltaknak. A következő szakaszban –2007 októberi befejezési határidővel– sorra kerül a többi vállalat, lényegében a magyar ipar "színe-java", de legalábbis az összes, érdemi környezetterhelést okozó létesítmény. A rendelet által előírt határidőket külön táblázatban mutatjuk be.

Határidő	Követelmény	Hivatkozás
2001.10.30.	A 193/2001.(X.19.) Korm. rendelet hatályba lépése. Minden a rendelet hatályba lépése után megkezdett tevékenység "új tevékenység" a rendelet szempontjából, a korábbiak "meglévő tevékenységek".	14.§.(1)
2001.10.30-tól	Minden, a rendelet hatálya alá tartozó új tevékenység környezethasználati engedély birtokában kezdhető meg. Az engedélyt kérelem alapján, a környezetvédelmi hatóság adja meg.	4.§.(1)
2002.04.30.	A rendelet hatálya alá tartozó meglévő létesítmény üzemeltetője köteles a nevét, székhelyének címét, a tevékenységét a környezetvédelmi hatóságnak bejelenteni.	14.§.(4)
2002.06.30.	Az egységes környezethasználati engedélyezéshez szükséges környezetvédelmi felülvizsgálatra kötelező határozatát a környezetvédelmi hatóság a kiemelten kezelendő létesítmények esetén kiadja.	14.§.(5)
2003.01.01.	A kiemelten kezelendő létesítményeknek teljesíteniük kell az egységes környezethasználati engedélyben foglaltakat.	14.§.(2)
2004.01.01.	Az egységes környezethasználati engedélyezéshez szükséges környezetvédelmi felülvizsgálatra kötelező határozatát a környezetvédelmi hatóság a meglévő létesítmények esetén kiadja.	14.§.(5)
2007.10.31.	A meglévő létesítményeknek teljesíteniük kell az egységes környezethasználati engedélyben foglaltakat.	14.§.(3)

4.ÁBRA: Határidők az egységes környezethasználati engedélyezésről szóló 193/2001.(X.19.) Korm. rendelet ("IPPC-szabályozás") által előírt feladatokra (Forrás: IMSYS Kft., <http://www.imsys.hu>)

⁵ l. a táblázatot a következő lap tetején

Az önkéntes megállapodások szempontjából nézve az IPPC kihívását, az igazán érdekes kérdés a felkészülés mikéntje, hiszen néhány éven belül minden érintett vállalatnak meg kell felelnie az új elvárásoknak, de hogy odáig hogyan tud eljutni az ma még 'rejtély'. Valószínűsíthető, hogy a határidő közeledtével –magyar szokás szerint– a magyar gazdasági szféra érintett része tömegesen rádöbben: milyen nagy feladat a rendeletben foglaltak teljesítése. Ezt azonban mindenképpen el kellene kerülni, hiszen ezeknek a vállalatoknak a további sikeres működése (esetleg egy-két kivétellel) alapvető társadalmi érdek; nagy baj lenne tehát, ha hirtelen közülük sok nehéz helyzetbe kerülne. Éppen e miatt vetődik fel az önkéntes megállapodások alkalmazásának a lehetősége, mert ez hatékonyan segíthetné a vállalatok felkészülését

A másik érv, amely a megállapodások esetleges alkalmazást indokolja, a rendelet **3.§ (2)** bekezdésének előírása, mely szerint "a környezetvédelmi hatóság az elérhető legjobb technika meghatározásához a környezethasználóval konzultációt folytat". Ebből kifolyólag feltétlenül lesznek egyeztetési folyamatok az engedélyezési eljárásban az elérhető legjobb technológia fogalmáról, és más témakörökben. Ilyen módon a hatóság jobban megismeri a vállalatokat, technológiájukat és környezeti teljesítésüket, valamint gazdasági szempontjaikat. Erre építve pedig alkalom nyílik az átmeneti időszakokra vonatkozóan megállapodni a vállalat által végrehajtandó intézkedésekről, fejlesztésekről, azaz megállapodást kötni az implementáció pontos részleteiről.

2.3 Hagyományos eljárásokkal nem kezelhető, "kilátástalan" helyzetek

A környezetvédelmi hatóságok működési gyakorlatában számos eset adódik, amelyben az érintett vállalatra nézve elvileg indokolt lenne a haladéktalan szankcionálás, akár a tevékenység korlátozása vagy beszüntetése is. Ugyanakkor, minden gazdasági, társadalmi és egyéb körülményt figyelembe véve gyakran mégsem célszerű a drasztikus intézkedések végrehajtása. Olyan szempontok, mint a vállalat gazdasági helyzete, a környezetszennyezés esetleges 'örökölt' jellege, a térség munkaügyi adottságai (magas munkanélküliségi ráta), vagy a környezetre nézve csekély mértékű károkozás, a gyakorlatban mind mérlegelési szempontot képezhetnek a hatósági döntések meghozatalában. Ilyen esetekben a hatósági gyakorlat egyfajta 'tűrés mechanizmus'-t alakított ki, amely megadja a probléma fokozatos megoldásának esélyét. Ezekben a helyzetekben elképzelhető volna formálisan az önkéntes megállapodások módszerét alkalmazni, így kezelhetőbbé válhatnának az ilyen, jelenleg 'problémás' ügyek.

2.4 Jogilag nem szabályozott helyzetek

Mivel a létező jogszabályok nyilvánvalóan nem képesek minden előforduló gyakorlati helyzetet lefedni, akadnak olyan esetek is, amelyekben egyáltalán nincs jogilag előírt megoldási mód. Ilyenkor az érintett vállalatok és a hatóságok tárgyalásos úton megállapodhatnak a felmerülő kérdések kölcsönösen elfogadható rendezésének módjáról. (Már történt is ilyen típusú egyeztetés és konkrét megállapodás a természetvédelmi területeken átvezetett magasfeszültségű távvezetékek építése kapcsán, amikor is az érintett vállalat, az MVM Rt. és a természetvédelmi hatóság között született egyezés.

2.5 Makro-szintű (ágazati) egyeztetési folyamatok

A nemzetközi tapasztalatokból ítélve, az ipar sok területén várható az ágazati kötelezettségvállalások gyakorlatának elterjedése. Hazánkban is többféle ágazati kezdeményezésről –illetve ezek előkészületeiről– lehetett már hallani (*betétdíjas csomagolások arányának növelése, műanyagipar kezdeményezései, stb.*), amelyeknél a szóban forgó ágazat vállalja a felelősséget egy környezetvédelmi probléma (legalább részbeni) megoldásáért. A háttérben persze gyakran az áll, hogy ha nem önkéntesen dolgozzák ki az adott programot, akkor később az állam vagy kötelezővé teheti a feladatot, vagy maga végzi el a munkát a gyártók, forgalmazók helyett, de ezért valamilyen díjat szed be (*pl. termékdíj*).

Hollandiában a nyolcvanas évek második felétől 1996-ig az önkéntes megállapodások (hollandul: "convenant"-ok) száma –csak az ágazati makro-szinten– elérte a 40-et. A helyi hatóságok pedig ennek többszörösét kötötték meg a vállalatokkal. A holland modellben a covenant kifejezetten kiegészítő szabályzóeszköz, nem külön jogi kategória. Vannak úgynevezett "policy-convenant"-ok, amelyeknek nincs jogi státusza, és kivitelezési covenant-ok, amelyeknek elméletileg erősebb a jogi háttere. Bár ez utóbbi fajta megállapodásban néha a betartásról is szót ejtenek (illetve a be nem tartás következményeiről), a gyakorlatban ezeknél a megállapodásoknál sem egyértelműek a jogi következmények. Általában az egyetlen biztos pont az, hogy a be nem tartás esetében a végkövetkezmény a hagyományos szabályozási mechanizmus visszaállítása. Az a tény, hogy a kormány elkötelezettséget vállal a megállapodások megkötésével, nem feltétlenül egyeztethető össze az általános holland környezetvédelmi jogi szabályozás alapjaival.

Hollandiában a megállapodások közvetlen kapcsolatban állnak a nemzeti környezetvédelmi célkitűzésekkel, amelyeket a Nemzeti Környezetvédelmi Program tartalmaz. Ezen célkitűzéseknek a lebontása során, –intenzíven együttműködve az ágazati képviselőkkel– Integrált Környezeti Feladatok születnek, amelyeket a különféle ágazatok és a kormány között megkötött covenantokban rögzítenek. Ezután az ágazati szövetségek hangozzák össze, hogy a tagok (az ágazathoz tartozó vállalatok) hogyan érik el a célkitűzéseket, saját környezetvédelmi programjaik keretén belül. A vállalatok motivációját gyakran az biztosítja, hogy a megállapodásban tett vállalások –a kormány ígérete szerint– később kötelezővé válnak az ágazaton belül, így ők előnyre tesznek szert versenytársaikkal szemben. Az ágazati szövetségek vezető szerepet játszanak a megállapodások létrehozásában, népszerűsítésében és valamelyest a betartásában is.

Hollandiában az önkéntes megállapodások szerves részét képezik a környezeti politika kidolgozásának. A covenant modellje lehetővé teszi a vállalatok számára az úgynevezett "keretengedély" igénybevételét, amely egy pontosan körülírt jogi lehetőség arra, hogy –bizonyos feltételek megléte esetén– egy vállalatnak több szabadságot hagyjanak a környezetvédelmi célok kivitelezésében. A keretengedély alapja a vállalati környezetvédelmi program, amelyben a vállalat kidolgozza az őt érintő Integrált Környezeti Feladatokat. Végeredményben a hatóságokkal egyeztetett vállalati környezeti program kiterjed arra is, hogy az engedélyezési eljárás milyen legyen, ami már megközelíti a covenant fogalmát.

A csomagolási anyagok területén például Hollandiában immár a harmadik generációjú önkéntes ágazati kötelezettségvállalásokról szóló megállapodások vannak érvényben. Mára az önkéntes megállapodások rendszere annyira kifejlődött, hogy azok a vállalatok, amelyek részt vesznek egy önkéntes ágazati megállapodásban, részben mentesülnek a hasonló tárgyú jogszabályokban előírtak alól (a mentesülés is miniszteri rendeletben szabályozott).

5. ÁBRA: A holland önkéntes megállapodások
(Forrás: *De stille revolutie...*, VROM, Hága, 1996.)

Hasonlóképpen adódik az ágazati megállapodás lehetősége olyankor, ha egy hagyományos hatósági eljárásor alkalmazandó normák még nincsenek jogszabályban rögzítve, de előbb vagy utóbb ez megtörténik. Ilyenkor előfordulhat, hogy a vállalatok, és esetleg a hatóságok is, szeretnék elkerülni a hosszú várakozási időt, amíg például egy adott anyag (amely nem okoz károsodást a környezetben) felhasználása lehetővé válik. Ilyen eset fordult elő a Környezet- és Természetvédelmi Főfelügyelőség gyakorlatában, amikor megállapodást kötött a mosópor-gyártó vállalatokat képviselő ágazati szövetséggel a mosóporokban felhasználható egyes összetevők kérdésében, addig is amíg a kérdés végleges jogszabályi tisztázása meg nem történik.

2.6 Makro-szintű, ágazatok közötti, valamint regionális integrált együttműködés

Egyeztetési kötelezettségek

Ezen a téren viszonylag tág az elképzelhető esetek száma. Bizonyos esetekben a jogszabályok előírják az egyeztetési kötelezettségét egy program végrehajtása kapcsán. Az európai uniós vízügyi keret-direktívának (Framework Water Directive⁶) is van ilyen vonzata, amelyhez az egyeztetési folyamatra vonatkozó előírásokat is kidolgozták már. Éppen a részletes előírások miatt az ebbe a körbe tartozó egyeztetési folyamatokról nehéz általános értelemben beszélni. Ugyanakkor megállapítható, hogy a hatóságoknak – várhatóan – a szigorúan vett szerepkörükön túlmenően is szerepet kell vállalniuk az együttműködés minél hatásosabb megvalósítása érdekében.

Területfejlesztési feladatok

Bár ez a témakör lényegesen túlmutat eredeti tárgyunkon, a területfejlesztési ágazaton belül jellemzően spontán módon kialakuló, a hatóságok és más szereplők közötti együttműködési formák jó példát jelenthetnek más esetek kezelésére is. Itt valamelyest már megvalósult a hatósági munkában a hagyományos szemlélet ('normák betartatása') helyett a tervezés során követendő egyeztetések gyakorlata. Példaként említhető a nemzeti park igazgatóságok természetvédelmi célú alapítványokban való, valamint a környezetvédelmi felügyelőségek és a nemzeti park igazgatóságok integrált területrendezési és -fejlesztési tervezési folyamatokban történő részvétele. Mindkét esetben a hatóságok jelentősen eltérnek a hagyományos szerepvállalástól, ez mégis előnyös minden szereplő számára, mivel a tárgyaló felek a folyamatos információcsere és bizalomkeltés révén már korai szakaszban megismerhetik egymás helyzetét, elvárásait.⁷

⁶ Directive 2000/60/EC of the European Parliament and of the Council of 23 October 2000 establishing a framework for Community action in the field of water policy.

⁷ Szentendrei-sziget (tanulmány) terv. Göncöl Alapítvány, Vác, 1999.

3 Az érdekeltek legfontosabb csoportjainak elvárásai az önkéntes megállapodásokkal kapcsolatban

A 2002. márciusában a Budapesti Közgazdaságtudományi és Államigazgatási Egyetemen megrendezett "Szakmai fórum az önkéntes megállapodásokról" című rendezvény kitűnő lehetőséget nyújtott a témáról folytatandó széles körű, nyilvános párbeszéd megindítására. Ezen a konferencián, nyílt vita és szekcioulések során a potenciálisan érintett csoportok képviselői közül sokan hozzászóltak a témához, s így számos sarkalatos kérdéstről szó esett. A projekt későbbi szakaszában szükségesnek látszott a legfontosabb érdekeltek körében még alaposabb felmérést végezni, amit kérdőíves módszerrel végeztünk el.

3.1 Kérdőíves felmérés

3.1.1. A felmérés bemutatása

A felmérés három célcsoportra terjedt ki: az iparági szakmai szövetségek és a nagyvállalatok, a környezetvédelmi felügyelőségek, a környezetvédelmi civil szervezetek körére. Ezt az indokolta, hogy a projekt ezen szakaszában már nyilvánvalónak tűnt, hogy a tipikus környezetvédelmi megállapodást a hatóságok (esetleg a Minisztérium) kötik a vállalatokkal vagy azok reprezentatív szervezeteivel, valamilyen szintű civil részvétel/kontroll mellett. A három célcsoportból azokat a szervezeteket választottuk ki, amelyek a márciusi szakmai fórumon részt vettek, mivel –talán jogosan– feltételeztük, hogy ezeknél megvan a kérdőív kitöltéséhez minimálisan szükséges érdeklődés, illetve –a fórum és más források nyomán– megfelelő mélységű témaismeret is. A kérdőíveket elektronikus úton juttattuk el a címzettekhez, kitöltés után ugyanúgy (vagy faxon) kaptuk vissza. A mellékelt táblázatban összefoglaltuk, hogy ilyen módon hány szervezetet kértünk fel kérdőív kitöltésére és ezeket milyen arányban kaptuk vissza.

	<i>Környezetvédelmi Felügyelőségek</i>	<i>Ágazati szövetségek, nagyvállalatok</i>	<i>Civil szervezetek</i>	<i>Összesen</i>
<i>Kiküldött kérdőívek száma</i>	12	18	7	37
<i>Visszaküldött kérdőívek száma</i>	6	6	4	16
<i>Visszaküldés aránya</i>	50%	33%	57%	43%

6. ÁBRA: A kérdőíves felmérés fontosabb számadatai

A kitöltők általában azok a személyek voltak, akik az adott szervezetet a márciusi szakmai fórumon képviselték (a felügyelőségek esetében jellemzően az igazgatók vagy helyetteseik). A három kérdőív (lásd: 2.sz.melléklet) majdnem teljesen ugyanazokat a kérdéseket tartalmazta, azzal a kis eltéréssel, hogy mind a három célcsoport esetén szerepelt egy-egy specifikus kérdés a saját szerepükre vonatkozóan. Így az eredmények jól összevethetőek voltak, következtetéseket lehetett levonni az egyes csoportok nézőpontjára, elvárásaira vonatkozóan, illetve a teljes felmérést összesített formában is értékelni lehetett.

3.1.2. Az eredmények bemutatása

A válaszokat csoportosítottuk, és egy táblázatban foglaltuk össze, amelyet a következő két oldalon közlünk. Ebben látható a három célcsoport (*oszlopok*) képviselői által adott tipikus válaszok lerövidített változata (néhányan nagyon alapos, "esszéisztikus" válaszokat adtak) az azonos kérdésekhez hozzárendelve. A szélső oszlopban szimbolikusan megjelöltük, mely kérdések esetén voltak a vélemények (nagyjából) összhangban, illetve mely kérdések esetén merültek fel egymással szembenálló vagy legalábbis érdemben különböző vélemények. Ezekre az esetekre az eredményközlést követő elemzésben nagyobb hangsúlyt fektetünk.

Kérdések és válaszok az önkéntes megállapodásokkal kapcsolatban

(✓): Lényegében egyező vélemények 🗣️: Erdemben különböző vélemények)

Kérdések	Az érintett csoportok tipikus válaszai			Összevetés
	Gazdálkodók	Hatóságok	Civil szervezetek	
1. Szükség van-e Magyarországon az önkéntes megállapodásokra?	Igen	Igen	Igen	✓
2. Szükséges-e ehhez jogszabályt alkotni? (illetve meglévőket módosítani)	Igen / Nem (a vélemények megoszlának)	Igen	Igen / Nem (a vélemények megoszlának)	✓
3. Mely szervezetek vegyenek részt az önkéntes megállapodások megalkotásában?	(1) vállalatok / ágazati szövetségek (2) környezetvédelmi hatóságok / KVM (továbbá: zöld szervezetek)	(1) vállalatok / ágazati szövetségek (2) környezetvédelmi hatóságok / KVM (továbbá: civilek, önkormányzatok)	(1) vállalatok / ágazati szövetségek (2) környezetvédelmi hatóságok / KVM (3) civil szervezetek, önkormányzatok	✓
4. Milyen garanciákat kellene beépíteni az önkéntes megállapodásokba?	1. világos, számszerű célok kitűzése (és végrehajtási programjának rögzítése) 2. folyamatos monitoring működtetése 3. támogatásoknál szerepeltetni 4. megszegés nyílvánosságra hozása	1. nem teljesítés esetén: visszatérés az eredeti szabályozáshoz; 2. támogatás ↔ támogatás-megvonás	1. pénzügyi garanciák szerződésbe foglalása 2. "üzleti titkok" nyilvánossá tétele	👉
5. Milyen előnyök várhatóak az önkéntes megállapodások alkalmazásától?	1. a kitűzött célok rugalmasabb, gazdaságosabb végrehajtását teszik lehetővé 2. jobban figyelembe veszik az egyes iparágak sajátosságait 3. a jogi követelmények "túlterjeszhető"	1. hatóság terhe (hosszú távon) csökken 2. környezet terhelése csökken 3. környezeti tudatosság javul	1. környezet állapotának javulása 2. cégek versenyképesség-megőrzése 3. rugalmasabb, a körülményekhez jobban alkalmazkodó szabályozás	✓

Az érintett csoportok tipikus válaszai				
Kérdések	Gazdálkodók	Hatóságok	Civil szervezetek	Összevetés
6. Melyek az önkéntes megállapodások alkalmazásának várható veszélyei?	<ol style="list-style-type: none"> 1. az eddigi szabályrendszerhez szokott hatóságok rugalmatlansága 2. ha nincs megfelelő anyagi/emberi erőforrás a tárgyalásokra, a nyomon követésre 3. a műszaki/gazdasági tényeket figyelembe nem vevők az egész rendszert támadhatják 	<ol style="list-style-type: none"> 1. egyes vállalatok "biliccelési" hajlama 2. ha a jogi szabályozás "hézagos", abból viták alakulhatnak ki 3. a hatóságot korrupció vádjja érheti, ha nem eléggé átlátható a folyamat 	nem megfelelő ellenőrzés esetén: a környezeti érdekek háttérbe szorulhatnak	☞
7. Melyek ma a legnagyobb megoldandó környezetvédelmi feladatok a gazdálkodók számára?	<ol style="list-style-type: none"> 1. "EU-megfelelés" biztosítása 2. kibocsátások csökkentése 3. körny. teljesítmény folyamatos javítása 	<ol style="list-style-type: none"> 1. IPPC alkalmazása / BAT bevezetése 2. környezeti tudatosság javítása 	<ol style="list-style-type: none"> 1. alkalmazkodás az EU-követelményekhez 	✔
8. Milyen környezeti problémák esetén lehetne a közeljövőben kipróbálni az önkéntes megállapodásokat?	<ol style="list-style-type: none"> 1. csomagolási hulladékok problémájának kezelése, ill. hulladékgazdálkodás 2. levegőtisztaság csökkentése 3. környezeti jelentések alapelveinek rögzítése 	<ol style="list-style-type: none"> 1. víz-, levegőtisztaság csökkentése 2. IPPC alkalmazásához kapcsolódóan 3. önkormányzatok környezetvédelmi feladataival kapcsolatban 4. megújuló energiák hasznosítására 	(nagyon sok terület került említésre, ahol alkalmazhatóak lennének a megállapodások)	☞
9. Miben látja saját szervezete feladatát (a megállapodások feltételeinek létrehozásában, illetve a későbbiekben)?	<ol style="list-style-type: none"> 1. mintamegállapodások kidolgozása 2. tanácsadás, közvetítés (a döntéshozók és a vállalatok között) 3. pályázatok kezdeményezése 4. eredmények nyomon követése és kommunikálása 	<ol style="list-style-type: none"> 1. szemléletváltás a hatóságoknál 2. szakember-létszám bővítése 3. szakmai továbbképzések 4. informatikai fejlesztés 	<ol style="list-style-type: none"> 1. megállapodások kezdeményezése 2. lakosság és az önkormányzatok mozgósítása 3. szerepvállalás a megállapodások ellenőrzésében 	✔

7. ÁBRA: A kérdőíves felmérések eredményeinek összehasonlító táblázata (2 oldalas)

3.1.3. A felmérés eredményeinek elemzése

Az egyes gazdasági ágazatok szakmai szervezeteinek reprezentánsai, a környezetvédelmi felügyelőségek vezető tisztségviselői, illetve a környezetvédelmi civil szervezeteknek a témával foglalkozó munkatársai körében végzett kérdőíves felméréseknek a kétoldalas táblázatban közölt eredményét érdemes alaposabban is megvizsgálni. A táblázat jobb szélső oszlopában egyszerű szimbólumok segítségével jeleztük, mely kérdésekben volt alapvetően egyetértés az egyes csoportok között, illetve mely területeken érkeztek ellentétes, vagy legalábbis egymástól különböző válaszok. Az eredmények elemzése során minden kérdést megvizsgálunk (sorjában, ahogy a táblázatban is szerepelnek), de némiképp nagyobb figyelmet szentelünk azoknak a kérdéseknek, amelyeknél a válaszok eltérőek, esetleg kifejezetten ellentmondóak voltak.

1. Kérdés: Szükség van-e Magyarországon az önkéntes megállapodásokra?

Erre a kérdésre az érdekeltek egybehangzóan **igen**nel válaszoltak. Ha kissé különböző nézőpontból is látják a kérdést, mind úgy gondolják, hogy számos probléma kezelhető lenne a megállapodások eszközével. A megkérdezettek számos területen vélik alkalmazhatónak az önkéntes megállapodásokat; ezek az alkalmazások, –bár igen sokfélék–, alapvetően három fő irányba mutatnak. *Először is:* a válaszadók jelentős része szerint a megállapodások révén a jogszabályi követelményeken túlmutató környezeti előnyöket lehetne realizálni, azaz a jól teljesítő vállalatokat további környezeti teljesítmény-javításra lehetne ösztönözni.

Másodszor: az IPPC követelményeinek (azaz az egységes környezethasználati engedélyezésről szóló 193/2001.(X.19.) Korm. rendelet által előírt feladatoknak) és más, a gazdálkodóknak komoly nehézségeket okozó előírásoknak a bevezetése során egy áthidaló lehetőséget látnak a megállapodások eszközében. Olyan lehetőséget, amely segíthetne a vállalatoknak az új követelmények ütemezett, tervezhető, reálisan megvalósítható bevezetésében.

Harmadszor pedig, vannak olyan vélemények is –a válaszadók csekély részénél–, amelyek szerint az önkéntes megállapodások megkötése sok területen célszerű és már ma is lehetséges, sőt bizonyos (behatárolt) területeken látnak is rá példákat. (A Magyarországon eddig megkötött ún. "önkéntes megállapodás"-okat jelen dolgozat szerzői némi fenntartással kezelik. Nem kételkedve abban, hogy bizonyos konkrét környezeti problémák megoldása már eddig is a hatóság(ok) és a vállalatok közötti tárgyalások útján született meg, fontosnak tartjuk megjegyezni, hogy ezek az elszigetelt esetek formálisan aligha tekinthetők önkéntes megállapodásoknak. E megegyezések sokkal inkább valamilyen más létező közigazgatási eljárás keretében születtek meg, például hatósági határozatként, amelynek tartalmáról a felek előzetesen egyeztettek.)

A felmérésekből tehát egyértelműen kiderült, hogy mindhárom fő érdekcsoport, amelynek képviselői kitöltötték a kérdőíveket, pozitívan fogadja annak a lehetőségét, hogy az önkéntes megállapodások Magyarországi bevezetésre kerüljenek.

2. Kérdés: Szükséges-e ehhez jogszabályt alkotni? (illetve meglévőket módosítani)

Eléggyé egyöntetű az a vélekedés is az érintettek körében, hogy a megállapodások meghonosításának **előfeltétele az új eszközre vonatkozó jogi szabályozás** kidolgozása. A

hatósági oldalon szinte teljes konszenzus mutatkozik e téren, az ipari és a civil szervezetek képviselői egy kissé megosztottak; vannak köztük, akik nem feltétlenül látják szükségesnek új jogszabály megalkotását. A válaszok részletesebb elemzése után mindenképpen azt tekinthetjük a "tipikus" válasznak erre a kérdésre, hogy az önkéntes megállapodások intézményét –valószínűleg kormányrendeleti szinten– külön jogszabályban kell szabályozni, ezzel egyidőben pedig a Környezet védelméről szóló 1995. évi LIII: törvényben és az Államigazgatási eljárásról szóló 1957. évi IV. törvényben kisebb módosításokat kell eszközölni. Különösen fontos ez a hatóságok "hivatásos jogalkalmazó" munkatársai számára, hiszen ők minden körülmények között a törvények, rendeletek által számukra kijelölt kategóriák keretein belül mozognak (jelenleg: "engedélyeznek", "köteleznek", "bírságotnak", stb.). Az önkéntes megállapodások megkötésének, működtetésének, ellenőrzésének mechanizmusait ezért feltétlenül szabályozni kell ahhoz, hogy a hatósági jogalkalmazók az eddig megszokott eljárásokhoz hasonlóan kezelni tudják ezt az újszerű közigazgatási eljárást.

3. Kérdés: Mely szervezetek vegyenek részt az önkéntes megállapodások megalkotásában?

Ha lehet, a 3. kérdésre még inkább egybecsengő válaszokat kaptunk a kérdőívek kitöltőitől. A válaszadók túlnyomó többsége kifejezetten jól tájékozott volt a makroszintű és a mikroszintű önkéntes megállapodások lehetőségével kapcsolatban. Éppen ezért a megállapodások potenciális részvevőinek megjelölésekor –általában– mind a kétféle megállapodást megemlítették. Mikroszinten a **vállalatok**, a **hatóságok** (kiemelten a környezetvédelmi felügyelőségek), az **önkormányzatok** és a **civil szervezetek** kerültek említésre, míg a makroszintű megállapodások esetében az **ágazati szakmai szövetségek**, a **hatóságok** és/vagy a **Minisztérium (KVM)**, valamint a **civil szervezetek**. Különbséggént talán csak annyit lehet említeni az egyes csoportok véleményei között, hogy míg a civilek eleve természetesnek veszik, hogy ők is a megállapodások részesei kell hogy legyenek, a másik két oldal egyes reprezentánsai inkább csak információ-átadásról, konzultációról beszélnek. (De rájuk is mindenképp jellemző, hogy nem kívánják kihagyni a civil szervezeteket a megállapodások megkötésének folyamatából.)

4. Kérdés: Milyen garanciákat kellene beépíteni az önkéntes megállapodásokba?

A megállapodások lehetséges garanciáira vonatkozóan igencsak szerteágazó vélemények érkeztek. Valójában nem csak az egyes érdekcsoportok markánsan megfogalmazott szempontjai között található eltérések, hanem az egyes csoportokon belül is nagyon különböző elképzelések fogalmazódnak meg. Ebben a kérdésben valószínűleg keveseknek vannak "kész válaszok" a tarsolyában, vagyis mindenki a saját egyéni ötleteit írta le, nem pedig valamiféle reprezentatív álláspontot. Ennek ellenére a felmerült javaslatokat érdemes némileg csoportosítani, mert ezek egy része minden bizonnyal alapul szolgálhat egy majdani szabályozáshoz, illetve a megállapodások gyakorlati működtetéséhez. A válaszokat négy fő csoportba lehet rendezni: az egyikbe tartoznak azok a megoldások, amelyek **pénzügyi garanciák** beépítését tartalmazzák, például az egyéb szerződéses formáknál használatos 'kötér'-hez hasonlóan, vagy állami támogatások odaítélésének, illetve megvonásának feltételül szabva a megállapodás teljesítését, illetve nem teljesítését. A második fő irány azon javaslatokból olvasható ki, amelyek a megállapodások **monitoring rendszerének** körültekintő kidolgozását hangsúlyozzák: a teljesítés folyamatos nyomon követését és az ezen alapuló esetleges szankcionálást. A harmadik típusú garancia-elem a **nyilvánosság** erejének felhasználása. E szerint a teljesítés nagyban

ösztönözhető azzal, hogy ennek publicitása jótékonyan hathat egy vállalat megítélésére; hasonlóképpen a nem szerződészerű teljesítés nyilvánosságra hozatala olyan negatív hatásokkal járhat, aminek elkerülésére a gazdálkodó szervezetek mindenképpen törekedni fognak.

A megállapodás tartalmának és a benne részt vevő vállalat(ok) környezeti teljesítményére vonatkozó adatoknak a nyilvánossága kritikus pont lehet az önkéntes megállapodások megalkotásában, mint ahogy a környezetvédelem más vonatkozásaiban is az. A civil szervezetek általában szeretnék minél többet megtudni a vállalatok működéséből adódó környezeti hatásokról, és ezzel összefüggésben az általuk alkalmazott technológiáról. A vállalatok jelentős része ugyanakkor bizonyos információkat üzleti titokként kezel és féltve őrzi ezeket versenytársai elől, ezért senki számára nem kívánja hozzáférhetővé tenni. Ez a paradoxon jelentős konfliktus-forrás lehet, ezért az önkéntes megállapodások szabályozása során, –ha a civilek valamilyen szintű részvételét amúgy elfogadjuk–, ezt a kérdést mindenki számára megnyugtató módon kezelni kell.

A negyedik jellemző javaslat a garanciákra vonatkozóan egyes válaszadókon túlmenően más forrásokból is megerősítést nyert (Szakmai fórum): az önkéntes megállapodás révén valamilyen "kiváltságot" elnyert vállalattal szemben, ha megszegi a megállapodást, automatikusan a korábbi, hagyományos hatósági eljárásokra épülő gyakorlatot kell bevezetni. Ez a '**visszatérés az eredeti szabályozási módhoz**' valószínűleg komoly szankcióként hat majd, hiszen okkal feltételezhetjük, hogy a megállapodásba önkéntesen belevágó vállalatot (részben) éppen az motiválja, hogy egyszerűbb, rugalmasabb, partneri alapú együttműködést alakíthasson ki a környezetvédelmi hatóságokkal.

5. Kérdés: Milyen előnyök várhatóak az önkéntes megállapodások alkalmazásától?

A potenciális előnyöket firtató kérdésre sokan sokféle választ adtak, amihez –a mélyebb elemzést elkerülve– annyit fűzhetünk hozzá: reméljük, hogy ezek mind valóra is válnak. Persze a válaszadók az elvárásaikat fogalmazták meg, és fontos lenne, hogy ne kelljen csalódnuk. Mindenképpen szem előtt kellene tartani azt, hogy az érdekeltek egyes csoportjainak elvárásai teljesüljenek, hiszen az önkéntes megállapodások támogatottsága hosszú távon csak így őrizhető meg. A **gazdálkodók** számára biztosítani kell, hogy valóban előnyösebb helyzetbe kerüljenek egy megállapodás megkötésével, mégpedig olyan módon, hogy rugalmasabb, gazdasági szempontból kezelhetőbb szabályozás alá esnek, s jobban figyelembe veszik a sajátosságaikat. A **hatóságok** oldalán jelentkező potenciális előnyöket is jó lenne ténylegesen valóra váltani: azaz fontos, hogy a környezetvédelmi felügyelőségek (jelenleg extrém, sok esetben kezelhetetlen) munkaterhelése a megállapodások révén (is) csökkenjen. Számukra –a tanulási folyamat, a kezdeti nehézségek leküzdése után– érezhetővé kell hogy váljon az a könnyebbség, hogy a partneri viszonyból adódóan a vállalatokhoz kapcsolódó hagyományos hatósági feladatok (kötelezések, bírságolások, stb.) megritkulnak. A civil oldal (és tágabb értelemben az állampolgárok) számára pedig feltétlenül biztosítani kell, hogy a megállapodások valóban társadalmi hasznot, –azaz a környezeti teljesítmény javulását– eredményezzék a részt vevő vállalatok tevékenysége által érintettek részére (tehát kevesebb levegőszennyezést, kisebb zajkibocsátást és hasonló érzékelhető környezeti javulásokat). E nélkül a megállapodások intézményét súlyos támadások fenyegetnék, ami az eszköz alkalmazását alááshatja.

6. Kérdés: Melyek az önkéntes megállapodások alkalmazásának várható veszélyei?

A veszélyek tekintetében is eléggé eltérő vélemények jelentek meg a kérdőíveken. A **civil szervezeteknél** leginkább az megállapodások betartásának ellenőrzését látják problematikusnak. Ha ez nem megnyugtató módon kerül szabályozásra, a megállapodások környezeti hatékonyságát érzik veszélyben. Ezt a kérdést már a lehetséges garanciák tárgyalásakor érintettük (megállapodások monitoringja), nyilvánvalóan körültekintő szabályozást igényel.

A **gazdálkodó szervezetek** képviselői aggódnak amiatt, vajon a hatósági oldalon lesz-e megfelelő emberi és anyagi erőforrás a megállapodások előkészítéséhez szükséges tárgyalásokhoz és az újszerű eszköz következetes alkalmazásához. Éppen ezért nagyon fontosnak látszik a hatóságok szakembereinek a felkészítése a feladatra, illetve esetenként a szakember-létszám bővítése.

A **környezetvédelmi felügyelőségeknél** egyrészt attól tartanak, hogy a szabályozás vajon kellőképpen alapos lesz-e (nehogy joghézagok alakuljanak ki, amikből vitás ügyek, perek származhatnának); másrészt annak veszélyét fogalmazzák meg, hogy ha nem eléggé átlátható a megállapodások folyamata, akkor a vállalatokkal tárgyaló szakembereik könnyen lesznek korrupcióval vádolhatók egy-egy céggel történő megállapodás nyomán. (Végtére is az érintett cégeknek valamilyen előnyt biztosítanak a megállapodás keretében.)

A 7. és a 8. kérdésre adott számos különféle válasz részletesebb elemzését nem látjuk indokoltnak, azonban nagyban építünk ezekre a következő fejezetben, amikor a megállapodások legcélszerűbb alkalmazási területeire teszünk javaslatot, illetve a dolgozatunk záró fejezetében kidolgozott cselekvési tervben, ahol a minta-megállapodások kidolgozását proponáljuk.

9. Kérdés: Miben látja saját szervezete feladatát (a megállapodások feltételeinek létrehozásában, illetve a későbbiekben?)

Az egyes csoportok képviselői igen konkrét feladatokat látnak maguk előtt az önkéntes megállapodásokkal kapcsolatban. A **felügyelőségek** vezetői (az ő kérdőívükön ez a kérdés a felkészülésről szólt) –némiképp önkritikusan, de minden bizonnyal reálisan– a személyi állományuk továbbképzését, létszámbővítését és szemléletváltását jelölik meg prioritásként, kiegészítve az egyéb erőforrások –elsősorban az informatikai háttér–fejlesztésének szükségességével. Az **iparági szakmai szervezetek** igen sokféle feladatot vállalnának az önkéntes megállapodásokkal kapcsolatban. Ezek közé tartozik természetesen a közvetítés az ágazathoz tartozó vállalatok és az állami szervek között, illetve a tanácsadási és kommunikációs 'szolgáltatás'. Ezekon túlmenően olyan –rövid távon is nagyon hasznosnak ígérkező– kezdeményezéseket is felvállalnának, mint például a mintaprojektek kidolgozása, illetve pályázatok kiírásának kezdeményezése. A **civil szervezetek** részéről nyilatkozók is egyértelműen aktív szerepvállalást ígérnek: egyrészt a megállapodások kezdeményezése, katalizálása terén, másrészt a megkötött megállapodások működésének ellenőrzésében való részvétel tekintetében.

3.2 Az önkéntes megállapodások legvalószínűbb változatainak rövid áttekintése az érdekelt felek elvárásainak tükrében

3.2.1 Ágazati önkéntes megállapodások

Az ágazati önkéntes megállapodások létrejöhetnek egy adott ipari ágazat vagy annak egy része és az állam vagy az azt képviselő valamely közigazgatási szerv, hatóság között. A kétoldalú (vagy többoldalú) ágazati megállapodások mindenképpen 'komolyabb' szintet képviselnek, mint az egyoldalú önkéntes kötelezettségvállalások, hiszen ezekben az ágazatnak feltétlenül érdeke a vállalt pozitív változtatásokat –a jogi vonatkozások vagy esetleges ösztönzési lehetőségek miatt– egyeztetni az állammal; továbbá azért is, mert ezekben az államnak kiemelt érdeke a szóban forgó környezetvédelmi probléma megoldása (a probléma súlya miatt, vagy például nemzetközi szabályozási keretből adóan, a későbbi törvényhozatali kötelezettségek miatt).

Ebben az esetben a civil szervezeteknek mindenképp helyük van az egyeztetési folyamatban, mivel alapvetően közérdekű célokról szól a megállapodás. Az egyik reális veszély, ami felmerül az ilyen megállapodások kapcsán, a közvetett felelősségből adódik. A résztvevők mindegyikének –az állami oldalnak, valamint az ágazat képviselőinek és (az esetleg később csatlakozó) vállalatoknak egyaránt– pontosan definiált feladatokat kell meghatározni, a lehetséges bizonytalansági tényezőket is figyelembe véve. A megállapodásban rögzítettekért a felelősséget pontosan körül kell írni, így elsősorban az elérendő fő- és mellékcélokat (időszaki előirányzatokat) és az ezek elérését szolgáló tervezett lépéseket. A megvalósítás folyamatos nyomon követéséhez hatékonyan működtethető monitoring programmal is rendelkezni kell. Be kell építeni olyan időközi egyeztetéseket, amelyek lehetőséget teremtenek a tervezett ütemezés, illetve a célok (külső és belső okok miatt indokolt) felülvizsgálatára és szükség szerinti módosítására.

A szankcionálás kérdése is fontos tényező, hiszen a nem megfelelően teljesített szerződés nemcsak gazdasági és környezeti kárt okozhat, hanem idővesztést is jelenthet. Az alkalmazható szankciók köre elég széles, alapesetben a szerződés megszegése esetén a szerződéskötéskor hatályos eredeti szabályozás visszaállítása lehet a 'büntetés'. Ezen túlmenően –kiemelt fontosságú környezetvédelmi célok esetében –a megállapodásban rögzítettek határozottá válása is elképzelhető.

Az állam részéről mindenekelőtt az várható el, hogy maradéktalanul betartsa az ígéreteket (azaz a megállapodásban általa vállalt kötelezettségeket); továbbá biztosítsa az ágazat nyugodt felkészülését (időben történő egyeztetés más, az ágazatot érintő kezdeményezésekről, megfelelő tájékoztatási környezetvédelmi kérdésekben) és esetleg megfontolható a megállapodásban részt vevő szervezetek –részbeni vagy teljes– mentesítése egyes új jogszabályok alkalmazása alól.

3.2.2 Önkéntes megállapodások jogilag nem szabályozott területen

Ezekről az esetekről nehéz bármilyen általános érvényű következtetést levonni, mivel a konkrét helyzetek előre nem láthatóak. Az ilyen jellegű megállapodások során követett eljárásban viszont ügyelni kell arra, hogy a felmerült környezeti probléma megoldásában

legyen lehetőség társadalmi részvételre is, főképpen ha nyilvánvaló környezeti kárt okozó tevékenységekről vagy helyzetekről van szó.

3.2.3 Önkéntes megállapodások alapján történő felkészülés az ismert jogszabályok végrehajtására

A hatóságok –egyes kérdésekben meglévő mérlegelési joguk gyakoribb kihasználásával– komoly segítséget nyújthatnak a környezetvédelmi szempontból nehéz helyzetben lévő, de az adott térségben gazdaságilag/társadalmilag fontos szerepet betöltő vállalatoknak. Az ilyen típusú, jogszabály-végrehajtást elősegítő megállapodásokban nagyon fontos szempont a társadalmi nyilvánosság, mivel potenciálisan az ilyen vállalatok (ipari üzemek) környezetében sokan lehetnek érintettek gazdasági (munkaügyi) és környezeti (egészségügyi) szempontból egyaránt. Az érintett lakosságnak, illetve az "öt" képviselő szervezeteknek, önkormányzatoknak mindenképpen joguk van az egyeztetési folyamat ismeretére, sőt befolyásolására. A meglévő környezetvédelmi problémák kiküszöbölésére – együttműködés alapján– kidolgozott intézkedési terv(ek) segítségével a helyzet kezelhetővé válik, és ennek nyomán a hatóság hagyományos típusú intézkedései (kötelezések, bírságolások, stb.) elmaradhatnak.

Ha a megállapodás egy több évre elhúzódó feladat teljesítésének áthidalását célozza (mint például az egységes környezethasználati engedélyezés folyamata során kötött megállapodások), akkor még inkább megvalósulhat az együttműködés elve, mivel a megállapodással együtt járó egyeztetési folyamatban mindkét fél segítheti a másikat, és egyben igen hasznos ismereteket szerezhetnek egymástól (feltétlenül igaz ez a BAT tartalmának meghatározására, amelynek során a felügyelőségek képviselőinek alkalma lesz sok mindent "eltanulni" az ipari szakemberektől).

Az IPPC jogszabályban előírt konzultációs kötelezettség (3.§ (2) bekezdés) alapján is elképzelhető önkéntes megállapodások megkötése egyes vállalatokkal, ami nagyban meg is könnyíthetné a jogszabály hatásos alkalmazását (illetve a BAT valós tartalommal való megtöltését). Ugyanakkor az önkéntes megállapodás már az implementáció korábbi fázisaiban is egyfajta segítséget jelenthet a vállalatoknak abban a vonatkozásban, hogy a felkészülés alatt esetleg előforduló kisebb incidensek (pl. határérték túllépések) ne vezessenek azonnali hatósági beavatkozáshoz. Ha az eset valamilyen előzetesen felismert, megtárgyalt, és a megállapodásban is szereplő probléma részét képezi – a hatóság "eltűrheti" az átmenetileg fennálló meg nem felelést.

3.2.4 Önkéntes megállapodások a jól teljesítő környezethasználók jogszabályokon túlmutató vállalásairól

A legkevésbé bonyolult eset a jogszabályok előírásait meghaladó kötelezettségvállalások esete, amelyek önkéntes megállapodás formáját is ölthetik. Ugyanakkor ahhoz, hogy az ilyen vállalások is támogathatók legyenek (az állam megfelelő ösztönzést jelentő 'jutalmazást' tudjon a megállapodásokban ígérni), jogi alapot kell teremteni ehhez a fajta megállapodáshoz is. Ebben az esetben lehet a legkevésbé kötelezővé tenni a társadalmi oldal (NGO-k) bevonását, legalábbis akkor, ha a szóban forgó vállalat(ok)nál nem adott 'magától' az együttműködési hajlandóság. Ekkor valószínűleg meg kell elégedni a környezetközpontú irányítási rendszereknél alkalmazott tájékoztatási gyakorlat átvételével.

Alapvetőnek tekintendő a környezetirányítási rendszer működtetése a részt vevő vállalatoknál (*az EMAS preferálható*), ami sokat segít a tervszerű megközelítésben. Ez a hatóságok számára is kedvező, mivel ebben az esetben nem marad rájuk a monitoring-rendszer teljes működtetése, hanem nagyrészt a vállalatok saját mérési, figyelemmel kísérisi tevékenységére és az erre alapozott adatközlésre (*az EMAS esetén a környezeti nyilatkozatra*) támaszkodhatnak.

Mivel ebben az esetben a kötelezettségvállalás nagy mértékben önkéntes, a szankcionálás kevésbé fontos. Inkább fordított megközelítést érdemes használni: olyan kedvezmények nyújtását a jól teljesítő szervezeteknek, amelyek megvonása megfelelő szankcionáló tényező lehet (pl. *pénzügyi/beruházási támogatás, hatóság általi "kivételes bánásmód", stb.*) Ezen kívül elképzelhető a megállapodás megszegésének nyilvánosságra hozatala is, mint erős szankció, ami persze együtt kezelendő a jól teljesítők 'érdemeinek' elismerésével.

4 Szempontok az önkéntes megállapodások jogi szabályozásához

Amint azt a korábbi fejezetekben kifejtettük, széles körű konszenzus mutatkozik abban a tekintetben, hogy szükséges Magyarországon meghonosítani a környezetvédelmi megállapodásokat, mint ahogy abban is, hogy ehhez nélkülözhetetlen a jogi megalapozás, vagyis az új szabályozási eszköz harmonikus beillesztése a meglévő környezetjogi rendszerünkbe. A jogalkotási folyamat során nyilvánvalóan igen sokféle szempontnak kell megfelelni. Ha új jogszabály (pl. kormányrendelet) kerül kidolgozásra, annak tartalmaznia kell mindazokat az alapvető elemeket, amelyek szükségesek a megállapodások jövőbeni hatékony alkalmazásához. Természetesen figyelembe kell venni az érintett társadalmi csoportok, szervezetek véleményét, elvárásait és valószínűleg a nemzetközi (főként európai uniós) tapasztalatokat is. Kulcskérdés ezenkívül a kapcsolódó többi jogszabályhoz való megfelelő illesztés, egyrészt a környezetvédelmi jog, másrészt a közigazgatási jog területén.

Az alábbiakban –igen röviden– megpróbálunk néhány támpontot adni ehhez a kodifikációs munkához. Ezek a támpontok nem a teljesség igényével kerültek kidolgozásra, viszont jól tükrözik a szakmai közvélemény által hozzánk különböző csatornákon (*felmérés során, konferencián, személyes konzultációk alkalmával*) eljuttatott legfontosabb elvárásokat. A szempontokat felsorolás-szerűen, külön bekezdésekben adjuk meg a könnyebb áttekinthetőség kedvéért.

4.1 Az érintettek köre

- Az önkéntes megállapodások létrejöhetnek (1) vállalatok vagy azokat képviselő szervezetek, (2) területi és országos környezetvédelmi hatóságok, valamint (3) társadalmi szervezetek között.
- Az önkéntes megállapodások kötésének szabályozásában célszerű nyitva hagyni mindhárom érintett fél számára a kezdeményezés jogát.
- Ugyanúgy, mint a hagyományos hatósági eljárásoknál, a társadalmi szervezetek és a helyi lakosság képviselői (illetve a további érintettek) ügyfélnek tekintendők az önkéntes megállapodások kötéskor, legalábbis azokban az esetekben, amelyekről a részletes szabályozás másként nem rendelkezik. A társadalmi oldalról delegáltaknak legalább az ellenőrzési tevékenységekben szerepet kell kapniuk.
- A megállapodások működtetéséhez célszerű koordinációs testületet létrehozni, aminek feladata a létrejött megállapodás nyomon követése és a megállapodásból eredő cselekvések irányítása. A bizottság pontos összetételéről, működési formájáról, részletes feladatairól külön rendeletet lehet kidolgozni, de mindenképp javasolható, hogy az érintett három (vagy több) fél delegáljon legalább egy-egy tagot.

4.2 Tárgyi hatály

- Alkalmazási területek: Az önkéntes környezetvédelmi megállapodások jelenleg (a közeljövőben) három fő területen nyújthatnak segítséget; ezt a szabályozás során feltétlenül érdemes figyelembe venni.

- *Általános, jogilag nem szabályozott esetek:* Ennek a kategóriának –mindhárom fél által kifejezett vélemény szerint– nincs jogalkotási vonzata, ami teljes mértékben nyitva hagyja az ilyen megállapodások megkötésének lehetőségét.
 - *Felkészülés a jogszabályi előírásoknak való megfelelésre:* amikor az adott környezeti problémára vonatkozóan létezik jogi előírás, de ez még nem hatályosult, vagy a teljesítés határidőhöz kötött, akkor lehet szó a vállalatok felkészülését célként kitűző megállapodásról. Ezen belül speciális kategóriaként szerepelhetnek olyan egyezségek, amelyekben a hatóságok *türelmi időt* szabnak ki egy környezethasználóval szemben.
 - *"Plusz-kötelezettség" vállalása:* A plusz-kötelezettség annyit jelent, hogy a vállalatnak alapvetően semmilyen teljesítetlen környezetvédelmi feladata nincsen, csak egyszerűen más alapon szeretné irányítani saját környezetvédelmi politikáját. Ebben a kategóriában is két alapeset fordulhat elő: olyan vállalatok, amelyek "túlteljesítik" a meglévő előírásokat és a továbbiakban is ezt a célt tűzik maguk elé; valamint azok a szervezetek, amelyek a plusz-kötelezettség vállalásával egy vagy több jogszabályban rögzített előírásnak a helyettesítését kívánják elérni.
- Feltételek: az önkéntes megállapodások kötésére jogosult környezethasználók.
- Bár az önkéntes megállapodások eszközének éppen a spontán kezdeményezés a jellegzetessége, mégis bizonyos feltételek teljesüléséhez kapcsolatosan lehetne elősegíteni az eszköz észszerű és hatékony felhasználását. A potenciális kockázatok kiküszöbölése érdekében célszerű kikötni, hogy általános esetben ne legyen részvételi jogosultsága azon környezethasználóknak, amelyeknél bizonyos időtartamon belül komolyabb környezetkárosítás történt (illetve jelentős bírságolások fordultak elő, stb.). A 'problémásabb' esetekre eleve szorosabb feltételeket lehet szabni a tárgyalási és a monitoring eljárások vonatkozásában, illetve a szankcionálás tekintetében.
- A megállapodások hatékony megvalósítását szolgáló garanciák:
- A célok pontos, lehetőleg számszerű megfogalmazása.
 - A kötelezettségek egyértelmű, határidős rögzítése.
 - Szankciók beépítése, vagyis, ha a szerződésben foglaltakat a környezethasználó nem tartja be, akkor felélednek a hagyományos hatósági eszközök és az ügyféltől megvonják a szerződéses szabályozás nyújtotta kedvezményeket. A szerződést a hatóság felmondja és a szokásos eljárási szabályoknak megfelelően tevékenykedik tovább (kötelezés, bírságolás, stb.).
 - Garanciát jelenthet önmagában az ügyfél rendszeres adatszolgáltatása, saját mérési eredményeinek folyamatos megküldése.
 - Hatósági ellenőrzések lehetősége – esetleg társadalmi kezdeményezések alapján is.
 - A szabályozásban az állam által vállalható kötelezettségeket szintén rögzíteni lehet, hiszen ezek is garanciaként szolgálhatnak.

- Eljárások:

- Magáról a tárgyalási és megállapodási folyamatról nem célszerű túlságosan részletes, lépésekre lebontott szabályozást kidolgozni. Valószínűleg elegendő néhány sarkalatos pontot meghatározni, amelyekhez a megállapodást létrehozó feleknek igazodniuk kell. A kezdeményezés módját illetően szabályozni kell, hogy a kezdeményező fél milyen együttműködési kötelezettséget vállaljon a többi érintettel.
- A szabályozásban kell hogy szerepeljen egy **elfogadási szakasz**, amelynek során a hatóság mérlegeli a következő tényezőket:
 - a tervezett megállapodásban érintett környezethasználó(k) együttműködési szándéka;
 - a feltételeknek való megfelelés;
 - a létesítendő önkéntes megállapodás jellege;
 - saját szerepe a hagyományos hatósági hatásköréhez képest.
- A megállapodás jellegétől függően, már ebben a szakaszban ajánlatos valamilyen módon nyilvánosságra hozni vagy bejelenteni a kezdeményezést.
- A **tárgyalási szakasz** nyilván minden esetben más-más (az is lehet hogy az elfogadási szakaszt megelőzi), de mindenképp célszerűnek tekintjük, hogy a tárgyalási folyamatról, annak eredményeiről jegyzőkönyvet kelljen készíteni, amelynek konkrét tartalma a megállapodás típusától függ.
- A megállapodásnak rendelkeznie kell –egy mellékelt cselekvési tervben rögzített – megfelelően ütemezett, az egyes kategóriákban eltérő jellegű ellenőrzési, nyomon követési intézkedésekről. E tervnek megfelelően zajlik a **megvalósítási szakasz**. Itt kell hogy megjelenjen az is, hogy a megállapodók hogyan vizsgálják felül a rögzített célokat, szükség esetén hogyan módosítják azokat. A célok, a határidők vagy a megállapodások más fontos elemeinek változásait célszerű nyilvánosságra hozatali kötelezettséggel ellátni.
- A célok sikeres megvalósítása után vagy az önkéntes megállapodásban rögzített határidők lejártakor nyilvánosságra kell hozni az eredményeket, legalább egy beszámoló formájában; "szigorúbban kezelendő" esetekben az egyes intézkedések lezárását lehet biztonsági mechanizmusokkal (*társadalmi részvétel, beszámolási kötelezettség*) ellátni.

- Monitoring

- A monitoring-rendszert illetően célszerű különbséget tenni a várható jellemző megállapodás-típusok között, vagyis a "Plusz-kötelezettség vállalás", a "Felkészülés a jogszabályi előírásoknak való megfelelésre" kategóriája, valamint az ún. "Jogilag nem szabályozott esetek" között. Az első esetben ajánlott a vállalat saját kezében tartott, minél önállóbb módon megvalósított monitoring. Ehhez a kategóriához szorosan kapcsolni kell a környezetirányítási rendszerek működtetését, ami eleve magába foglalja a vállalat környezeti teljesítésének monitoringját (ill. az EMAS-rendszerrel az erről készített nyilatkozat kiadását is.) A második kategóriában –a vállalati önálló monitoring-rendszer üzemeltetésén túlmenően– fenn kell tartani a hatósági és társadalmi oldalról

kezdeményezett ellenőrzési lehetőséget. A harmadik esetben eleve indokolt a teljes körű ellenőrzés, társadalmi részvétel bevonásával.

- Szankcionálás:

- Visszamenőlegesen alkalmazni lehet a megállapodás aláírásakor hatályos jogi szabályozást, ha a megállapodás során ez alól a vállalat (részben) felmentést kapott.
- A "nem szerződés-szerű" teljesítés nyilvánosságra hozatala.
- Ha a megállapodásban való részvétel 'jutalma' valamilyen állami támogatás, akkor a fő szankció a támogatási juttatások visszavonása lehet.

4.3 Illeszkedés a meglévő jogszabályokhoz

- Az amúgy is éppen napirenden lévő kodifikációs munka, az *1957. évi IV. törvény (az államigazgatási eljárásról)* átdolgozása, során meg kell teremteni annak a lehetőségét, hogy a környezetvédelmi igazgatásban –és esetleg más területeken is– a közigazgatási szerződések szerepet kaphassanak. Ez a lépés a hatóságok felhatalmazása tekintetében elengedhetetlen, hiszen eljárásaikat mindenkor az e törvényben foglalt kategóriák keretein belül folytatják, az általuk követendő fő 'játékszabályok' itt vannak lefektetve.
- Szükséges továbbá a *környezetvédelmi törvény* módosítása is annak kijelölésére, hogy az önkéntes környezetvédelmi megállapodások hogyan illeszkedjenek a környezetpolitikai eszköztár egészébe. A megállapodásokat szabályozó külön rendelet megalkotására e törvény adhatja meg a felhatalmazást.

5 Cselekvési terv az önkéntes megállapodások bevezetésének gyakorlati előkészítésére

Mivel a szerzők erősen bíznak abban, hogy a most lezáruló projektnek –valamilyen formában– folytatása lesz (a tárgy lényegéből adódóan ez szinte természetes), ezért a tanulmány lezárásaként egyértelműnek tűnik, hogy a közeli jövőre vonatkozó cselekvési tervnek kell szerepelnie. Ezt a cselekvési tervet úgy állítottuk össze, hogy szem előtt tartottuk mindazokat a kutatási eredményeket, amelyeket a korábbi fejezetekben ismertettünk. Megpróbáltuk a véleményünk szerint legfontosabb és legsürgősebbnek tűnő intézkedéseket kiemelni. Ez a döntés természetesen megítélés kérdése, mások esetleg ettől eltérő prioritásokat tartanak kijelölendőnek. Nyilvánvaló, hogy ha konkrét lépésekre kerül sor a megállapodások bevezetése irányában, akkor az itt szereplő –egyébként igen vázlatos– cselekvési terv csak támpontot fog jelenteni, de ha erre sor kerül, a szerzők már maximálisan elégedettek lesznek.

A cselekvési terv egyes elemeit a következő oldalon látható táblázatban foglaltuk össze. Az egymás után következő sorokban nem lineárisan egymásra következő lépéseket szerepeltettünk, bár a sorrend azért nem teljesen esetleges. Főként az első sorra igaz ez, ugyanis **azt tartjuk a legmagasabb prioritású tennivalónak, hogy működjön egy olyan 'koordináló testület', amelyik azután a többi tevékenységet összehangolná és értékelné.** Így például a kodifikációs folyamatot kezdeményezné, ahhoz megfelelő támpontokat szolgáltatna; szakmailag felügyelné az érintettek felkészítését a megállapodások gyakorlati alkalmazására; illetve javaslatokat tenne a minta-projektek megvalósítására és/vagy az ezeket elősegítő pályázatok és egyéb ösztönzők kidolgozására. Ebben a 'bizottságban' a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium magas szintű képviselője mindenképpen indokolt, maga a testület pedig működhethet a KVM szervezetén belül vagy azon kívül is, ha megfelelő erőforrásokat lehet hozzárendelni.

A cselekvési terv másik kiemelésre érdemes eleme a minta-megállapodásoknak az a típusa, amely az IPPC-előírások hazai bevezetéséhez kapcsolódik. Ezt azért tartjuk a többi fajta kísérletnél sürgősebbnek, mert a vonatkozó rendelet szerinti határidők amúgy is igen feszes felkészülési ütemezést igényelnek az érintett vállalatok jelentős részétől. Ezt a felkészülést tudná elősegíteni az e területen kidolgozott kísérleti, később 'valódi' megállapodások sora.

A további intézkedések esetén már nem a sorrendiséget tartjuk fontosnak, hanem azt, hogy mindegyik irányban történjenek érdemi lépések. A jogszabály-előkészítés, a potenciális "megállapodás-kötők" felkészítése és a minta-megállapodások kidolgozása párhuzamosan is történhet. Azonban nyilvánvalóan a jogszabály-előkészítő munkát végzőknek előbb-utóbb meg kell ismerniük a minta-megállapodások megkötése során szerzett tapasztalatokat, illetve a minta-megállapodásban résztvevőket is fel kell készíteni a feladatra; vagyis szükséges a jól átgondolt koordináció.

A cselekvési terv részletes bontását a következő oldalon táblázatos formában mutatjuk be.

	Cél	Tevékenység	Közreműködők
1.	Megfelelő szakmai háttér biztosítása a teendők összehangolt lebonyolításához.	Koordinációt végző testület felállítása, működéséhez szükséges feltételek megteremtése.	<ul style="list-style-type: none"> • Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium képviselője • Gazdasági és Közlekedési Minisztérium képviselője • külső szakértők
2.	Az önkéntes megállapodások alkalmazásához szükséges jogi feltételek megteremtése.	Az önkéntes megállapodásokat szabályozó jogszabály előkészítése és illesztése a meglévő jogszabályokhoz.	<ul style="list-style-type: none"> • tárcaközi bizottság (KVM, GK/M, IM, FVM) • szükség szerint további szakértők
3.	Az érintettek ismerjék meg a megállapodásokkal kapcsolatos eljárásokat, legyenek képesek az esetleges problémák kezelésére.	A megállapodások megkötésében részt vevő felek (hatóságok, ágazati szakmai szövetségek, civil szervezetek és -esetleg- önkormányzatok) felkészítése.	<ul style="list-style-type: none"> • KVM, továbbá: • általa felkért szakértők, trénerek (esetleg EU-tagországokból is)
4.	Kísérleti úton kipróbálni a 'papíron' kidolgozott eljárások működőképességét, információkat gyűjteni a végső kodifikáció előtt.	Minta-megállapodások kidolgozása és kiértékelése.	
4.1.	Annak tesztelése, hogy az IPPC-előírások alá eső gazdálkodóknál hatékonyan alkalmazható-e a megállapodás eszköze.	Minta-megállapodás(ok) az egységes környezethasználati engedélyezésről szóló 193/2001.(X.19.) Korm. rendelet által előírt feladatok teljesítésének elősegítésére.	<ul style="list-style-type: none"> • környezetvédelmi felügyelőség(ek) • a rendelet hatálya alá eső környezethasználó(k)
4.2.	Megvizsgálni, hogy az EMAS-rendszer működésének hatékonyságát elő tudják-e segíteni a megállapodások.	Minta-megállapodás(ok) az EMAS-rendszerhez csatlakozni kívánó szervezetekkel.	<ul style="list-style-type: none"> • KVM • EMAS-bevezetésben 'úttörő' szervezetek
4.3.	Ösztönözni a makro-szintű megállapodásokra vonatkozó kezdeményezéseket.	Pályázat(ok) kiírása és megvalósítása az iparági (esetleg regionális) megállapodásokra vonatkozóan.	<ul style="list-style-type: none"> • <u>KVM és/vagy GM és/vagy FVM</u> • <u>gazdálkodók egyes csoportjait képviselő szervezetek (pl. ágazati szövetségek)</u>

9.ÁBRA: Cselekvési terv az önkéntes megállapodások bevezetésének gyakorlati előkészítésére

Felhasznált irodalom

1. Bándi, Gyula (szerk.): EU EMAS követelményrendszere és az önkéntes megállapodások (közigazgatási szerződés) összefüggései c. kutatási program összefoglalása. Pázmány Péter Katolikus, Budapest, 2000.
2. Borsos, Beáta *et.al.*: Az önkéntes megállapodások hazai alkalmazásának közgazdasági megalapozása – Kutatási összefoglaló. Tisztább Termelés Magyarországi Központja, Budapest, 2001.
3. De stille revolutie -industrie en overheid werken samen aan een beter milieu. [A csendes forradalom – Az ipar és a közigazgatás együttműködése a jobb környezetért.] Doelgroepbeleid Industrie, (Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu - VROM), Hága (Hollandia), 1996.
4. Decision No 1600/2002/EC of the European Parliament and of the Council of 22 July 2002 laying down the Sixth Community Environment Action Programme
5. Directive 2000/60/EC of the European Parliament and of the Council of 23 October 2000 establishing a framework for Community action in the field of water policy.
6. EEB Industry Handbook. – A critical evaluation of available European Legislation on Industry and the Environment. European Environmental Bureau, Brussels, 1998.
7. EMAS 2001 – Egyszerűen , Környezettudatos Vállalatirányítási Egyesület, Budapest, 2001.
8. European Council Resolution of 7 Oct 1997 on environmental agreements 97/C321/02.
9. Glasbergen, P. Milieubeleid, beleidswetenschappelijke inleiding. [Környezetpolitika, tudományos bevezetés.] VUGA, Hága (Hollandia), 1994.
10. Máyer, Zoltán (szerk.): "Zöld út az együttműködéshez" – Vállalati környezeti jelentések és más menedzsment eszközök – az IPPC Irányelv és bevezetésének következményei. Magyar Természetvédők Szövetsége, Budapest, 2001.
11. Pataki, György – Tóth, Gergely: Vállalati Környezettudatosság. A GEMS-HU (Nemzetközi felmérés a környezettudatos vállalatirányítás nyelzetéről Magyarországon) eredményeinek összefoglalója. Környezettudatos Vállalatirányítási Egyesület, Budapest, 1999.
12. Szentendrei-sziget (tanulmány) terv. Göncöl Alapítvány, Vác, 1999.

MELLÉKLETEK

A felmérések során használt kérdőívek

Kérdőív az önkéntes környezetvédelmi megállapodásokkal kapcsolatban

Kérjük, az önkéntes környezetvédelmi megállapodások magyarországi bevezetési lehetőségeit vizsgáló kutatás sikere érdekében válaszoljon röviden az alábbi kérdésekre. A felügyelőségek vezetőinek, szakembereinek véleménye különösen fontos számunkra, hiszen a jövőben valószínűleg közvetlenül érintettek lesznek az önkéntes megállapodások előkészítésében, illetve létrehozásában. Segítségét előre is köszönjük, a kutatás eredményeiről természetesen Önt is tájékoztatjuk majd!

Üdvözlettel, a kutatási projekt résztvevői:

Környezettudományi Központ – SPEEDING Kft. – RADECO Tanácsadó Iroda

1. Szükségesnek tartja-e az önkéntes megállapodások magyarországi bevezetését? (ha nem, miért nem? / ha igen, milyen környezeti problémák esetében?)
2. Az önkéntes megállapodások alkalmazásához szükséges-e új jogszabály megalkotása? (ha igen, milyen szinten?)
3. Milyen szervezetek vegyenek részt Ön szerint egy környezetvédelmi megállapodás megalkotásában, ill. aláírásában?
4. Milyen garanciákat lehet Ön szerint beépíteni egy önkéntes megállapodásba?
5. Milyen előnyökkel járhatnának az önkéntes megállapodások Magyarországon?

6. Milyen veszélyeket rejthet magában az önkéntes megállapodások bevezetése?
7. Milyen változtatásokra, fejlesztésekre lenne szükség a hatóságoknál ahhoz, hogy az önkéntes megállapodások kezelése ne jelentsen különösebb problémát?
8. Általános értelemben milyen 'nagy feladatok' állnak Ön szerint a környezethasználók előtt az elkövetkező néhány évben?
9. Milyen problémákat lát az Ön régiójában, amelyeknek a megoldása súlyos nehézségeket okoz(hat) a vállalatoknak?
10. Melyik iparágat érzi a leginkább 'veszélyeztetettnek' az EU-csatlakozásból adódó terhek miatt (környezeti szempontból)?
11. Milyen területen (milyen iparágban, illetve milyen környezeti probléma kezelésére) tudná elképzelni az önkéntes megállapodás eszközének kipróbálását a közeli jövőben?

Kérdőív az önkéntes környezetvédelmi megállapodásokkal kapcsolatban

Kérjük, az önkéntes környezetvédelmi megállapodások magyarországi bevezetési lehetőségeit vizsgáló kutatás sikere érdekében válaszoljon röviden az alábbi kérdésekre. Az iparági szervezetek, szövetségek, illetve a nagyvállalatok szakembereinek véleménye különösen fontos számunkra, hiszen a jövőben valószínűleg közvetlenül érintettek lesznek az önkéntes megállapodások előkészítésében, illetve létrehozásában. Segítségét előre is köszönjük, a kutatás eredményeiről természetesen Önt is tájékoztatjuk majd!

Üdvözlettel, a kutatási projekt résztvevői:

Környezettudományi Központ – SPEEDING Kft. – RADECO Tanácsadó Iroda

1. Szükségesnek tartja-e az önkéntes megállapodások magyarországi bevezetését? (ha nem, miért nem? / ha igen, milyen környezeti problémák esetében?)
2. Az önkéntes megállapodások alkalmazásához szükséges-e új jogszabály megalkotása? (ha igen, milyen szinten?)
3. Milyen szervezetek vegyenek részt Ön szerint egy környezetvédelmi megállapodás megalkotásában, ill. aláírásában?
4. Milyen garanciákat lehet Ön szerint beépíteni egy önkéntes megállapodásba?

5. Milyen előnyökkel járhatnának az önkéntes megállapodások Magyarországon?

6. Milyen veszélyeket rejthet magában az önkéntes megállapodások bevezetése?

7. Milyen szerepet játszhatnának Ön szerint az iparági szövetségek az önkéntes megállapodások létrejöttében, ill. működésében?

8. Általános értelemben milyen 'nagy feladatok' állnak Ön szerint a környezethasználók előtt az elkövetkező néhány évben?

9. Milyen területen (milyen iparágban, illetve milyen környezeti probléma kezelésére) tudná elképzelni az önkéntes megállapodás eszközének kipróbálását a közeli jövőben?

Kérdőív az önkéntes környezetvédelmi megállapodásokkal kapcsolatban

Kérjük, az önkéntes környezetvédelmi megállapodások magyarországi bevezetési lehetőségeit vizsgáló kutatás sikere érdekében válaszoljon röviden az alábbi kérdésekre. A környezetvédelmi civil szervezetek vezetőinek, szakembereinek véleménye különösen fontos számunkra, hiszen a jövőben valószínűleg érintettek lesznek az önkéntes megállapodások előkészítésében, illetve létrehozásában. Segítségét előre is köszönjük, a kutatás eredményeiről természetesen Önt is tájékoztatjuk majd!

Üdvözlettel, a kutatási projekt résztvevői:

Környezettudományi Központ – SPEEDING Kft. – RADECO Tanácsadó Iroda

<p>1. Szükségesnek tartja-e az önkéntes megállapodások magyarországi bevezetését? (ha nem, miért nem? / ha igen, milyen környezeti problémák esetében?)</p>
<p>2. Az önkéntes megállapodások alkalmazásához szükséges-e új jogszabály megalkotása? (ha igen, milyen szinten?)</p>
<p>3. Milyen szervezetek vegyenek részt Ön szerint egy környezetvédelmi megállapodás megalkotásában, ill. aláírásában?</p>
<p>4. Milyen garanciákat lehet Ön szerint beépíteni egy önkéntes megállapodásba?</p>

5. Milyen előnyökkel járhatnának az önkéntes megállapodások Magyarországon?

6. Milyen veszélyeket rejthet magában az önkéntes megállapodások bevezetése?

7. Milyen szerepet játszhatnának Ön szerint a civil szervezetek az önkéntes megállapodások létrejöttében, ill. működésében?

8. Általános értelemben milyen 'nagy feladatok' állnak Ön szerint a környezethasználók előtt az elkövetkező néhány évben?

9. Milyen területen (milyen iparágban, illetve milyen környezeti probléma kezelésére) tudná elképzelni az önkéntes megállapodás eszközének kipróbálását a közeli jövőben?